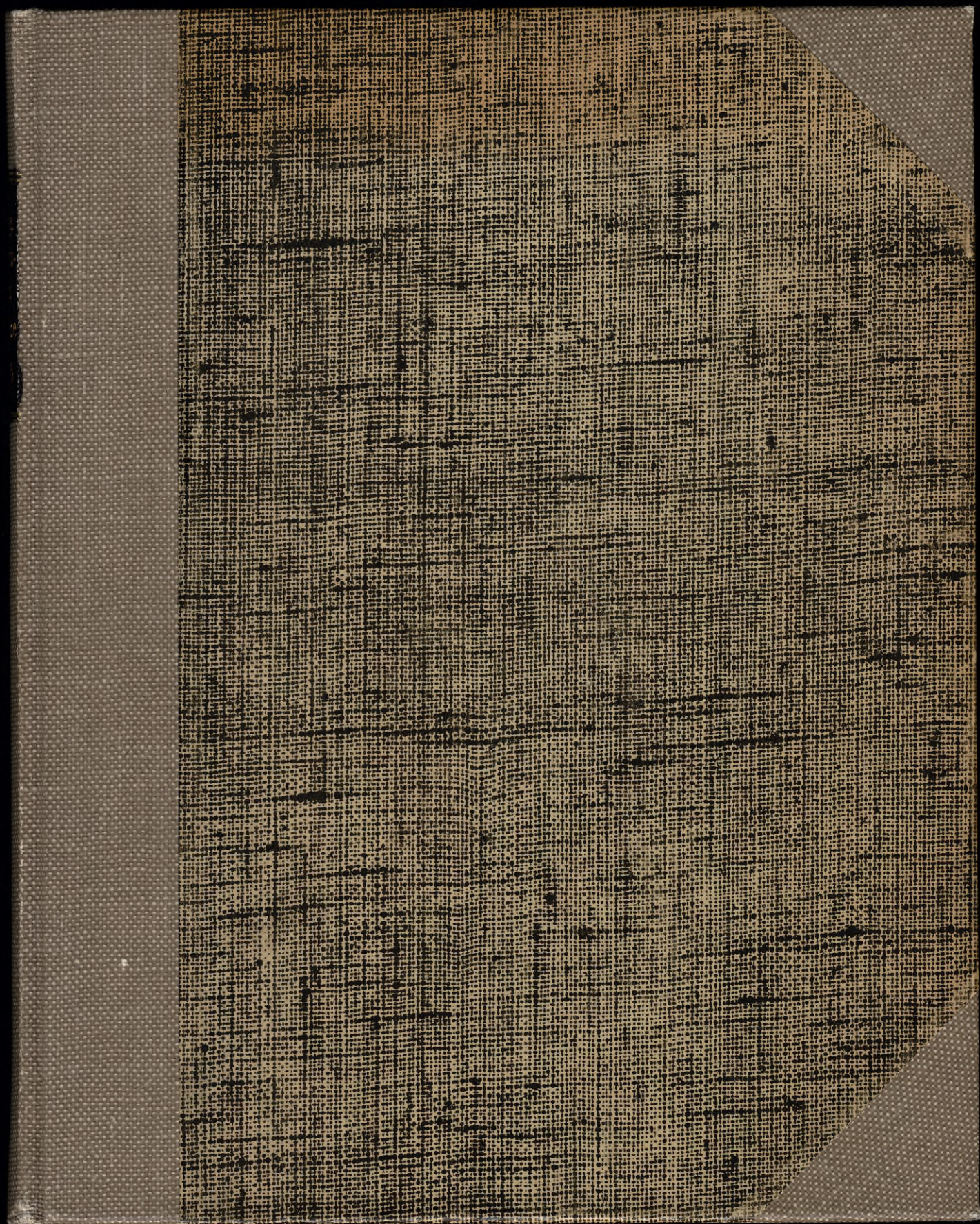

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MEDICINSKA
HÖGSKOLANS BIBLIOTEK
GÖTEBORG

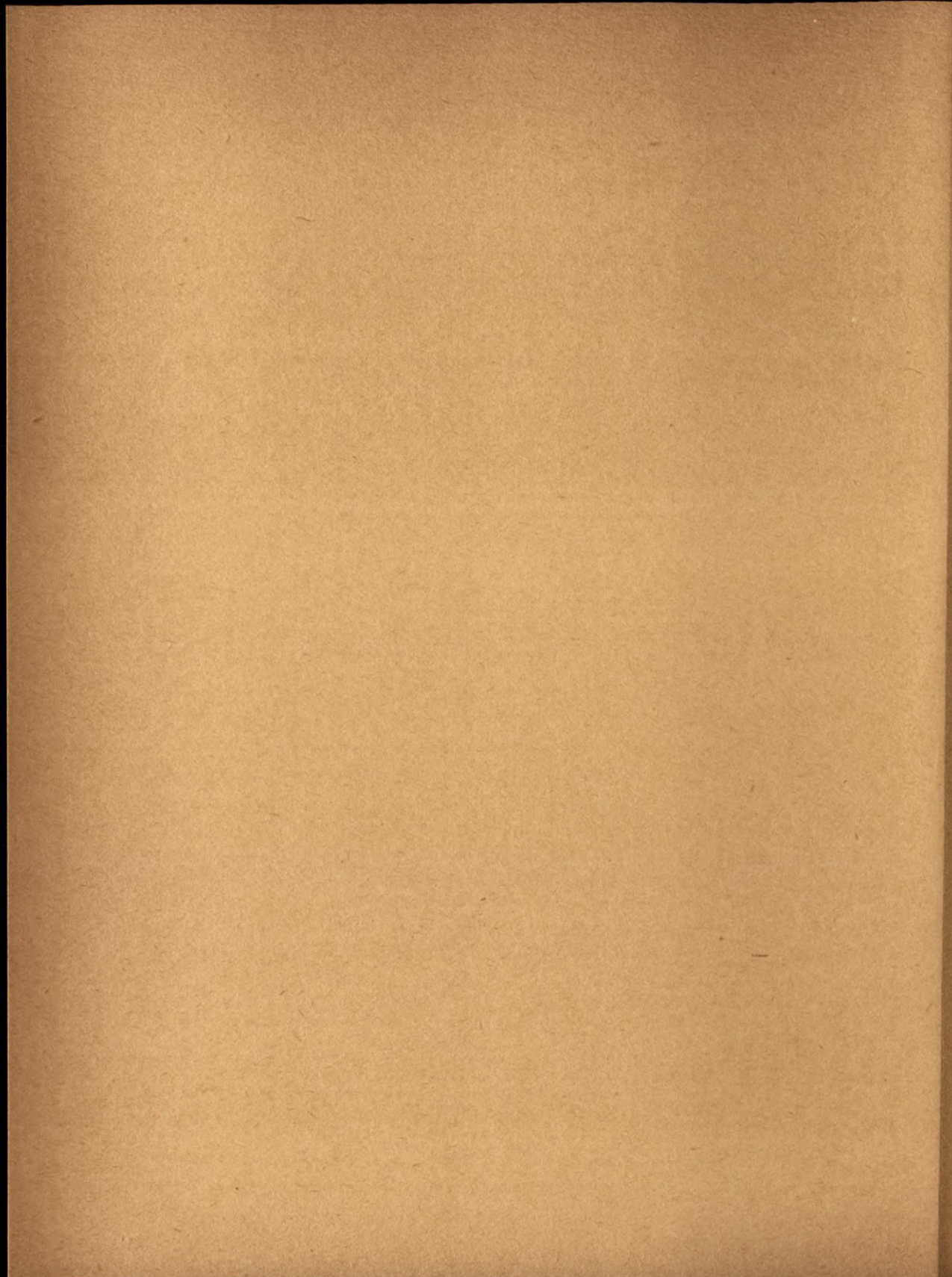
Acta

< Göteborg :
Hälsövärd-
nämnden >

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMND
ÅRSBERÄTTELSE

UTARBETAD AV GÖSTA GÖTHLIN
FÖRSTE STADSLÄKARE

1940

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMND
ÅRSBERÄTTELSE

UTARBETAD AV GÖSTA GÖTHLIN

FÖRSTE STADSLÄKARE

1940

GÖTEBORG
A. LINDGREN & SÖNERS BOKTRYCKERI
1941

Innehåll.

I. Hälsovårdsnämnden och dess personal.	
1. Hälsovårdsnämnden	7
2. Hälsovårdsnämndens personal	7
II. Hälsovården.	
1. Allmän renhållning	9
2. Diverse lokaler, upplag och anordningar, där renhållningen m. m. övervakas	11
3. Begravningsplatser.....	12
4. Bostäder	12
5. Vatten	16
6. Näringsmedel. Kemiska kontrollanalyser	19
7. Fabriker och näringar	21
8. Anordningar till smittosamma och parasitära sjukdomars förebyggande.....	22
9. Barnavårdsverksamheten	29
III. Sjuklighet och sjukvård.	
1. Sjuklighet i staden	30
2. Den allmänna sjukvården i staden	31
3. Sjukhus och polikliniker	32
4. Barnaföderskors vård	32
5. Apoteken	33
6. Rättsmedicin m. m.	34
IV. Befolknings- och dödlighetsstatistik.	
1. Folkmängd, nativitet, mortalitet.....	37
2. Dödsorsakerna.....	38
Epidemisjukhuset.....	71
Dispensärcentralens sjukhus.....	75
Sommarsanatoriet å Sandarne	78
Barnsanatoriet Rävlanda	81
Utdrag ur hälsovårdsnämndens räkenskaper	85

INDEX

1. Introduction

2. The first part of the book

3. The second part of the book

4. The third part of the book

5. The fourth part of the book

6. The fifth part of the book

7. The sixth part of the book

8. The seventh part of the book

9. The eighth part of the book

10. The ninth part of the book

11. The tenth part of the book

12. The eleventh part of the book

13. The twelfth part of the book

14. The thirteenth part of the book

15. The fourteenth part of the book

16. The fifteenth part of the book

17. The sixteenth part of the book

18. The seventeenth part of the book

19. The eighteenth part of the book

20. The nineteenth part of the book

21. The twentieth part of the book

22. The twenty-first part of the book

23. The twenty-second part of the book

24. The twenty-third part of the book

25. The twenty-fourth part of the book

26. The twenty-fifth part of the book

27. The twenty-sixth part of the book

28. The twenty-seventh part of the book

29. The twenty-eighth part of the book

30. The twenty-ninth part of the book

31. The thirtieth part of the book

32. The thirty-first part of the book

33. The thirty-second part of the book

34. The thirty-third part of the book

35. The thirty-fourth part of the book

36. The thirty-fifth part of the book

37. The thirty-sixth part of the book

38. The thirty-seventh part of the book

39. The thirty-eighth part of the book

40. The thirty-ninth part of the book

41. The fortieth part of the book

42. The forty-first part of the book

43. The forty-second part of the book

44. The forty-third part of the book

45. The forty-fourth part of the book

46. The forty-fifth part of the book

47. The forty-sixth part of the book

48. The forty-seventh part of the book

49. The forty-eighth part of the book

50. The forty-ninth part of the book

51. The fiftieth part of the book

Förteckning å tabeller.

- Tab. 1. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg pr 31 dec. 1940.
- „ 2. Av matvarukontrollen anhållna och oskadliggjorda födoämnen under år 1940.
- „ 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett under år 1940.
- „ 4. Försäljnings-, tillverknings- och näringslokaler den 31 december 1940.
- „ 5. Sammandrag av resultaten från under år 1940 utförda undersökningar av mjölk och grädde.
- „ 6. Födelsor i Göteborg år 1940, med fördelning på månader.
- „ 7. Födelsor i Göteborg år 1940, med fördelning på församlingar.
- „ 8. Befolkningens rörlighet inom Göteborgs stads församlingar år 1940.
- „ 9. Dödligheten i Göteborg år 1940 inom den mantalsskrivna befolkningen, uppdelad i församlingar.
- „ 10. Dödsfall och dödstal i Göteborg månadsvis åren 1936—1940.
- „ 11. Obligatoriskt anmälda smittosamma sjukdomar i Göteborg månadsvis år 1940.
- „ 12. Vissa smittosamma sjukdomar i Göteborg åren 1931—1940.
- „ 13. Antalet dödsfall i Göteborg åren 1931—1940 i smittosamma sjukdomar ävensom inom vissa viktigare sjukdomsgrupper.
- „ 14. Uppgift från 12 distriktsläkare ang. av dem månadsvis iakttagna sjukdomsfall i Göteborg år 1940.
- „ 15. Dödsfall i Göteborg år 1940 med fördelning efter dödsorsak, ålder och kön (samma omfattning som i tabell 10).
- „ 16. Dödsfall i Göteborg år 1940 med fördelning efter sjukdomsgrupper, månader och kvartal (samma omfattning som i tabell 10).
- „ 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1936—1940.
-

Table of Contents

1. Introduction

2. Theoretical Framework

3. Methodology

4. Results

5. Discussion

6. Conclusion

7. References

8. Appendix

9. Index

I. Hälsovårdsnämnden och dess personal.

1. Hälsovårdsnämnden.

Ledamöter:

Slakthusdirektören Henry Johansson, ordförande,
Förste stadsläkaren Gösta Göthlin, v. ordförande,
Professorn Sven Hultin, kassaförvaltare,
Medicine d:rn Håkan Nordlund,
Assistenten Sven Fredriksson,
Polismästaren Ernst Fontell,
Ombudsmannen Artur Boman.

Suppleanter:

Förste hälsovårdstillsyningsmannen Gustaf Adolf Hellers ($1/1$ — $22/1$),
Ombudsmannen Karl Johansson ($9/2$ — $31/12$),
Handlanden Viktor Kjellgren,
Fru Ingrid Lundh,
„ Inez Söderberg ($1/1$ — $14/3$),
Ombudsmannen Evert Frankenberg ($15/3$ — $31/12$),
Fru Caspara Strömberg.

Ombudsman och sekreterare:

Jur. kand. Hans Friis.

Hälsovårdsnämnden har under året hållit 23 sammanträden och dess arbete har protokollförts under 2,189 paragrafer.

2. Hälsovårdsnämndens personal.

Förste stadsläkare: Gösta Göthlin.
T. f. andre stadsläkare: Carl Fällström.
Sundhetsinspektör: Lennart Bladini.
Stadsveterinär: Gustaf Kolmodin.

Överläkare å Epidemisjukhuset:	Nils Faxén.
Underläkare å	„ Nils Lundström,
„	„ Helge af Ekenstam ($1/1-31/5$),
„	„ Anna Almquist-Thalin ($1/6-31/8$),
„	„ Sigfrid Jonsson ($1/9-31/10$),
„	„ Gert von Sydow ($1/11-31/12$).
Dispensärläkare:	Hjalmar Anderson.
Bitr. dispensärläkare:	Harald Belfrage,
„	„ Bertil Johanson.
Könspoliklinikläkare:	Signe Norström-Lind,
„	„ Erik Kaiser,
„	„ Ragnar Edén,
„	„ Anna Nordenskjöld-Berg.
Extra könspoliklinikläkare:	Jussi Hirvonen.
Bakteriolog (Sjukhusdir. stat):	Anders Wassén.
Distriktsläkare i 1:a distr.:	Albert Rubenson,
„ „ 2:a o. 3:e „	„ Claes Carlström,
„ „ 4:e „	„ Carl Axel Wällgren,
„ „ 5:e o. 6:e „	„ Axel Zachrisson,
„ „ 7:e „	„ Sven Eldh,
„ „ 8:e „	„ Ture Årén,
„ „ 9:e „	„ Albin Landau,
„ „ 10:e „	„ Nicolai Johannsen,
„ „ 11:e „	„ Carl Fällström ($1/1-31/1$),
„ „ 11:e „	„ Sten Eckerström ($1/2-31/12$),
„ „ 12:e „	„ Ivar Lagerberg ($1/1-16/2$),
„ „ 12:e „	„ Carl Fällström ($17/2-30/4$),
„ „ 12:e „	„ Helge af Ekenstam ($1/5-31/12$),
„ „ 13:e „	„ Bertil Johanson.
Extraläkare för distriktsvården:	Gunnar Norrby.
Läkare å Rävlanda barnsanator.:	Åke Häger.
Sundhetskommisarie:	Anders Nilsson.

Vid hälsovårdsnämndens *allmänna avdelning* ha under kommissarien tjänstgjort 2 förste tillsyningsmän samt, med någon variation i form av extra hjälp, 10 tillsyningsmän. Fem av dessa ha förestått distrikt.

Vid *matvarukontrollen* ha under stadsveterinären tjänstgjort en förste tillsyningsman samt 9 tillsyningsmän. Av dessa ha fem varit distriktsföreståndare och de övriga ha avdelats för matvarukontrollens olika arbetsuppgifter.

Den *hamnhygieniska avdelningen* har, under pågående lågkonjunktur i sjöfart, tillgodosetts med en tillsyningsman, som därjämte skött nämndens avlusningskammare.

Vid *bostadsinspektionen* ha under sundhetsinspektören arbetat tre ordinarie bostadsinspektriser jämte en extra arbetskraft under 6 månader.

Vid *dispensärcentralen* ha under dispensärläkaren tjänstgjort 7 dispensärsköterskor, 1 laboratoriesköterska, 1 röntgensköterska, en sköterska för solbehandlingen samt ett växlande antal extra arbetskrafter.

II. Hälsovården.

1. Allmän renhållning.

a) *Avträden, vattenklosetter, urinoirer.*

Under senaste femårsperiod ha pr 31/12 i staden befintliga avträden och vattenklosetter varit sålunda fördelade och omhändertagna (siffrorna ange antal) :

	1936	1937	1938	1939	1940
Torrklosetter, hämtade av renhållningsverket	12,116	11,124	10,331	9,632	9,604
därav våningskärl	737	679	636	605	570
,, gårdskärl	11,379	10,445	9,695	9,027	9,034
Hämtning av latrinkärl i medeltal pr kärl och år	37,1	37,3	37,1	36,4	35,7
Vattenklosetter	55,511	61,628	67,450	74,278	75,883
Fastigheter, inom vilka (delvis) funnits torrklosetter	4,507	4,497	4,682	4,270	4,189
Fastigheter, inom vilka (delvis) funnits vattenklosetter	6,361	7,062	7,647	8,537	8,694
Fastigheter, där renhållningsverket hämtat latrin	3,250	3,108	2,976	2,748	2,916

Latrinens omhändertagande framgår av nedanstående siffror:

	1936	1937	1938	1939	1940
Latrinmängd	6,963	5,937	5,443	4,875	4,130
därav beredd torrpudrett ,,	2,725	3,241	3,481	3,284	2,529
,, ,, kalkpudrett ,,	645	491	412	511	417
,, såld som råvara .. ,,	3,448	2,205	1,550	1,080	638
,, tömd i havet ,,	145	—	—	—	546

Från hälsovårdsnämndens sida har anmärkning gjorts mot 1,358 avträden (uppsamlingskärl 174, urinavledningsbleck 349, cementplaner 49, renhållning 627, ventilation 1, andra brister 158).

Vidare har anmärkning måst framställas mot 208 urinoirer (cementplaner 20, invändig beklädnad 92, avlopp 17, renhållning 58, andra brister 21).

b) *Gatu- och gårdsrenhållning.*

I fråga om gårdsrenhållningen och sophämtningen under senaste fem-årsperiod kunna följande siffror lämnas:

	1936	1937	1938	1939	1940
Fastigheter m. kommunal hämtning (total eller partiell) ..	9,016	9,587	10,167	10,775	11,378
Fastigheter m. enskild hämtning (total eller partiell) ..	2,333	2,335	2,377	2,455	2,037
Fastigheter m. kommunal sophämtning	8,435	8,926	9,572	9,970	10,589
Gårdsbrunnar, som rensats av renhållningsverket	15,073	15,559	16,023	16,517	17,149
Antal rensningar pr brunn o. år	6,3	5,7	5,7	5,4	4,3

De sopor, som renhållningsverket uppsamlat, ha oskadliggjorts på följande sätt (siffrorna ange %):

	1936	1937	1938	1939	1940
använts för utfyllnader	59	66	67	73	63
försålts obearbetade	8	5	4	2	2
förbränts	33	29	29	25	35
	100	100	100	100	100

Mot gårdar har anmärkning framställts i 841 fall (betongbeläggning 58, stensättning 102, planering 13, avlopp 234, renhållning 349, andra brister 85).

I fråga om sopkärlen och deras omgivning ha gjorts 757 anmärkningar (uppställningsplaner 320, kärl 46, lock 7, otillräckligt antal 5, renhållning 35, andra brister 344).

c) *Avledning och behandling av spillvatten.*

Genom en diskontinuerlig bebyggelse i stadens ytterområden måste en hel del nybyggen tills vidare lämnas utanför stadens avloppsnät. För att minska olägenheterna härav förses varje byggnadsritning till dylikt nybygge med stämpel om ovillkorlig skyldighet att söka hälsovårdsnämndens tillstånd att anordna provisorisk reningstank. Härigenom har man kunnat nedbringa olägenheterna av att spillvatten i viss utsträckning utsläppes i öppna diken. Under året ha 34 dylika reningstankar anlagts och godkända.

Spillvattensförande diken ha under året i stor utsträckning rensats.

Mot pumpanordningarna för omkastning av vattnets strömningsriktning i Fattighusån finnes fortfarande ingen anmärkning att göra.

2. Diverse lokaler, upplag och anordningar, där renhållningen m. m. övervakas.

a) *Stall, ladugårdar, svinhus.*

Antal dylika lokaler:

	1931	1936	1937	1938	1939	1940
Stall	296	180	199	170	176	166
Ladugårdar	193	178	141	121	133	129
Svinhus	127	101	101	89	101	89
S:a	616	459	441	380	410	384

Mot stall, ladugårdar och svinhus har under året måst framställas anmärkning i 67 fall (golv 11, avlopp 6, gödsel förvaring 17, renhållning 13, andra brister 20).

b) *Utrymmen för hållande av mindre djur.*

Mot dessa har framställts anmärkning i 23 fall (renhållning 13, andra brister 10).

c) *Avstjälningsplatser.*

Inom staden finnas 5 allmänna avstjälningsplatser avsedda för sopor och avfall.

Stadens egen kompostering har fortgått enl. täckningssystemet (Bradford).

Mot enskild kompostering i stadens ytterområden har anmärkning måst framställas i 34 fall.

d) *Upplag av lump, hudar, ben.*

Inom staden finnas 21 sådana upplag. Anmärkning mot dem har framställts i 3 fall.

e) *Septic tanks för vattenklosetter.*

Den 31/12 voro 539 vattenklosetter anslutna till septic tanks, fördelade på 34 fastigheter och anläggningar. Åtta av dessa tillhöra staten eller kommunen. Huvudparten av de anslutna vattenklosettterna tillhöra stadens största fabriksanläggningar. Samtliga tankar stå under specialkontroll.

f) *Rakstugor, frisérsalonger.*

Staden hyser 220 rakstugor och 291 damfrisérsalonger mot resp. 217 och 305 året förut. Mot lokaler och skötsel har anmärkning måst framställas i 99 fall (lokaler 26, luftväxling och uppvärmning 6, renhållning 18, orena verktyg 29, andra brister 20).

g) *Hotell, pensionat och natthärbärgen.*

Under året ha 77 hotell, pensionat och natthärbärgen stått under regelbunden tillsyn. Mot lokaler och skötsel har anmärkning gjorts i 140 fall (lokaler 45, renhållning 23, sängkläder 63, avträden 4, ohyra 1, andra brister 4).

Ovan avsedda inrättningar innefatta endast sådana, som erhållit vederbörligt tillstånd att driva yrkesmässig rörelse. Rumsuthyrning, mer eller mindre yrkesmässig samt under längre eller kortare tid, förekommer i stor utsträckning, men gällande bestämmelser äro som regel otillräckliga för effektivt ingripande.

h) *Sopstörtningstrummor, inbyggda soprum, takpiskningsbalkonger.*

Samtliga anläggningar av sopstörtningstrummor och inbyggda soprum ävensom under markens yta uppställda kärl äro underkastade hälsovårdsnämndens godkännande.

Takpiskningsbalkongerna anordnas numera i flertalet större nybyggen och synas fylla ett legitimt behov.

3. Begravningsplatser.

Hälsovårdsnämnden har ej under året handlagt något ärende rörande begravningsplatser.

4. Bostäder. (D:r L. Bladini.)

I. *Slutbesiktning av ny- och ombyggnader.*

Sundhetsinspektören har under året på vanligt sätt enligt uppdrag deltagit i byggnadsnämndens slutbesiktningar av nya och ändrade bostadshus. Sådana inspektioner ha under året verkställts till ett antal av 277 (1939: 411) beträffande nya hus och 111 (1939: 90) ifråga om ombyggnader.

Enligt uppgift från stadsarkitektkontoret ha under året tillkommit 1,865 nya lägenheter, varav flertalet eller 1,094 utgjorts av en- och tvårumslägenheter. I de nyuppförda fastigheterna ha anordnats 1,454 bad- eller duschrum. Under året ha tillkommit 6 bostadshus för barnrika familjer (s. k. Solgårdar) med sammanlagt 188 lägenheter.

På grund av mindervärdighet, gaturegleringar eller av andra orsaker ha under året avgått 507 lägenheter (1939: 403).

II. *Besiktning av och utredning angående anmälda eller av bostadsinspektionen anträffade osunda bostäder* (Se tab. 17.)

Under året behandlade lägenheter uppgingo till 3,365 (1939: 3,489). I 75 av fallen har klagomålet efter utredning befunnits helt eller skäligen

obefogat. I 119 fall har muntlig eller skriftlig utredning begärts och råd lämnats utan att annat ingripande från bostadsinspektionens sida ifrågakommit. Med frånräknande av dessa grupper återstå 3,171 fall. Av dessa har anmälan i 76 fall (2,4 %) ingått från fastighetsägaren, i 742 fall (23,4 %) från hyresgästen, i 158 fall (5 %) från annan intressent. I 2,195 fall (69,2 %) har bostadsinspektionen själv tagit initiativ till åtgärd.

Lägges till de 3,171 fallen de från föregående år kvarstående 291 fallen, erhålles summan av de ärenden, som under 1940 givit anledning till ingripande från bostadsinspektionens sida, alltså 3,462 fall. Ifråga om dessa har missförhållandet kunnat avhjälpas i 3,094 fall (89,4 %), endast delvis avhjälpas i 4 fall (0,1 %). I 364 fall (10,5 %) ha tills vidare inga åtgärder kunnat genomföras. De utförda rättelserna ha i 3,015 fall åstadkommits genom husägarens och i 83 fall genom hyresgästens försorg.

Av alla under året behandlade ärenden, sammanlagt 3,656 st., ha 3,292 kunnat slutföras. I 73 fall har bristen måste registreras för framtida åtgärd. Till nästa år kvarstå 291 ärenden, som äro under arbete.

Under året ha utförts 15,319 inspektioner, därav 9,560 återbesök.

III. *Registrering av sanitärt undermåliga bostäder.*

Bostadsinspektionen ägnar sin största uppmärksamhet åt äldre fastigheter, enär bostadslägenheterna i dessa av naturliga skäl oftare äro behäftade med sanitära olägenheter än i de nyare husen. Ingripande sker dels på grund av anmälan från allmänheten eller utomstående personer, dels på grund av iakttagelser, som bostadsinspektionen själv gör vid de s. k. fortlöpande besiktningarna (se punkt 4).

Orsak till ingripande utgör företrädesvis förekomsten av:

a) Dålig dager, fukt, kyla, bristande ventilationsmöjligheter samt buller och rökbesvär. Flertalet av de uppräknade bristerna återfinnes hos själva bostaden, en del brister härstamma från omgivningen. I regel kunna de alla avhjälpas utom ifråga om dålig dager.

b) Överbefolkning eller vanskötsel av bostaden, vilka ofta förekomma samtidigt. Sådan olägenhet kan träffa bostäder, som i och för sig äro tillfredsställande.

I de fall där åtgärd, medförande tillfredsställande effekt, ej omedelbart kan vidtagas, måste bostaden *registreras* i och för fortsatt kontroll. Dylig sker i fall, där bostaden antingen utdömes eller visar sig behäftad med allvarlig brist av mera permanent karaktär men dock ej så svår, att lägenheten måste utdömas. Slutligen registreras även de bostäder, där reglerad uthyrning måste ske för att undvika svårare överbefolkning.

Registrering verkställes sålunda av:

- 1) *Lägenheter, som jämlikt hälsovårdsstadgan måste utdömas, men där lägenhetsinnehavaren ej omedelbart kan avflytta.*

Jämlikt § 8 i hälsovårdsstadgan kan hälsovårdsnämnd, där särskilda omständigheter föreligga, tillåta att utdömd lägenhet användes såsom

bostad, så länge den vid tillfället däri boende kvarbor. Såsom av nedanstående tabell framgår, voro vid årsskiftet 1940—41 summa 67 sådana lägenheter registrerade.

Utdömbara lägenheter:

A.		
	Kvar vid årsskiftet 1935—36	225
1936	nyttillkomna	70
	utrymda	140
	Kvar vid årsskiftet 1936—37	155
1937	nyttillkomna	24
	utrymda	63
	Kvar vid årsskiftet 1937—38	116
1938	nyttillkomna	32
	utrymda	50
	Kvar vid årsskiftet 1938—39	98
1939	nyttillkomna	52
	utrymda	78
	Kvar vid årsskiftet 1939—40	72
1940	nyttillkomna	50
	utrymda	55
	Kvar vid årsskiftet 1940—41	67

B.

Vid årsskiftet 1940—41 kvarboende:

a.	1—2 äldre personer	63
b.	familjer med vuxna barn	3
c.	familjer med barn under 15 år	1*)
		67

Ifråga om alla utdömbara lägenheter sluter hälsovårdsnämnden genom bostadsinspektionen skriftlig överenskommelse med respektive fastighetsägare, att ingen ny hyresgäst får inflytta. Hyresgästen uppmanas samtidigt att skaffa sig annan bättre bostad. Förfarandet har medfört, att de utdömbara lägenheterna, trots att en del nya alltid tillkomma varje år, hela tiden nedgått i antal och nu sjunkit till 67. Av de kvarvarande hyresgästerna äro en stor del mindre skötsamma eller rent av asociala och kunna därför ej överflyttas, t. ex. till ersättningsbostäderna. En annan stor grupp utgöres av äldre personer, som under många år bebott sin dåliga bostad. Denna utgör dock deras hem och det möter den allra

*) I detta fall innehar familjeförsörjaren bostaden såsom tjänstebostad (gårdskarl).

största svårighet för att ej säga omöjlighet att förmå dem att flytta. För en liten grupp hyresgäster utgör den utdömbara bostaden en del av avlöningsförmånen i form av fri bostad (gårdskarlar, portvakter). Dessa bostäder äro dock de bästa bland de utdömbara men måste utdömas, vanligen emedan de äro helt eller delvis belägna i källaren. Ytterligare en liten grupp utgöres av ensittare eller familjer, som bebo egna stugor av mer eller mindre bristfällig beskaffenhet i stadens utkanter.

Tvångsförflyttning kan ej gärna ifrågakomma beträffande de ovan nämnda grupperna. Evakuering måste ske genom spontan flyttning (oftast efter övertalning) eller vid dödsfall. 55 stycken utdömbara lägenheter ha dock under året kunnat utrymmas, delvis genom överflyttning av hyresgästerna till ersättningsbostäderna eller andra staden tillhöriga fastigheter.

2) *Lägenheter, där någon sanitär brist beträffande själva bostaden eller överbefolkning av svårare art föreligger.*

Den sanitära bristen är då ej så svår, att orsak till utdömning anses föreligga. Vid årsskiftet 1940—41 uppgingo dessa registrerade lägenheter till 1,731 st. (Däri ingå de nedan som "barnförbjudna" betecknade bostäderna).

Beträffande dessa registrerade lägenheter uppställas vanligen vissa uthyrningsvillkor, vilka i regel bekräftas genom skriftlig överenskommelse med fastighetsägaren. Åtgärder, som företrädesvis komma i fråga äro:

a) Lägenheten får på grund av den konstaterade sanitära olägenheten (vanligen dålig dager) ej bebos av familj med barn under 15 år. Vid årsskiftet voro c:a 1,400 lägenheter "barnförbjudna".

b) Lägenheten får endast uthyras till 1—2 vuxna personer. Sådan åtgärd vidtogs i fråga om enkelrum och smärre enrumslägenheter, vilka i och för sig kunna vara ganska bra, men som icke lämpa sig såsom familjebostäder.

Bostadsinspektionen har enligt nu mer än 25-årig praxis på detta sätt indelat de registrerade lägenheterna i olika klasser och i möjligaste mån kontrollerat uthyrningen för att på så sätt söka neutralisera befintliga sanitära brister.

Alla registrerade lägenheter och jämväl de utrymda äro föremål för permanent övervakning från bostadsinspektionens sida. Det händer nämligen, särskilt i de fall där fastigheten byter ägare, att givna föreskrifter icke iakttagas, ja det har t. o. m. förekommit fall, där en utdömd bostad, efter att i flera år ha stått tom, ånyo uthyrts såsom bostad.

Denna övervakning med 1 à 2 årliga besök i de registrerade bostäderna är mycket tidsödande men absolut nödvändig, dels för kontrollen av att givna föreskrifter verkligen iakttagas, dels för att i arkivet angivna uppgifter ständigt skola hållas aktuella och korrekta.

IV. Fortlöpande besiktning av smålägenheter.

Även under 1940 har en extra bostadsinspektris biträtt i arbetet under 6 månader. Under 1940 ha 2,174 (1939: 3,381) smålägenheter på detta sätt inspekterats. På grund av sjukdom bland personalen har den systematiska besiktningen icke kunnat utföras i samma omfattning som 1939. Dylig besiktning måste nämligen utövas av väl tränad, fullt kompetent personal, icke av vikarier. Av antalet under året nytillkomna ärenden, uppgående till 3,171, har fortfarande flertalet eller 69,2 % upptagits av bostadsinspektionen själv, företrädesvis vid den systematiska besiktningen. Flertalet svårare sanitära missförhållanden inklusive utdömbara bostäder ha anträffats på detta sätt och ej genom direkt anmälan från utomstående.

Av de i bostadsinspektionens arkiv för sanitär olägenhet registrerade lägenheterna ha under året 114 kunnat utrymmas; av dessa voro 55 utdömningsbara.

Under året har den fortlöpande besiktningen huvudsakligen pågått i Annedal, Olskroken samt i Vasastaden, där systematisk besiktning ej tidigare företagits.

Kristiden har satt sina spår på verksamheten framför allt genom svårigheten att få vissa förbättringsarbeten genomförda, varför också siffran för de fall, där inga åtgärder kunnat genomföras, fortfarande är rel. hög och uppgår till 364 (1939: 552).

5. Vatten.

Den totala vattenleveransen till staden har uppgått till:

Filtrerat Götaälsvatten från Alelyckeverket	12,163 milj. m ³	= 64,1 %
Konstgjort grundvatten	2,958	" " = 15,6 %
Filtrerat sjövattnet från Delsjöverket	3,777	" " = 19,9 %
Vatten från Kallebäcks källa	0,067	" " = 0,4 %
S:a		18,965 milj. m ³ = 100,0 %

Årsförbrukningen, fördelad på stadens invånare, ger följande *medelförbrukning* i liter pr individ och dygn:

	1936	1937	1938	1939	1940
för hushållsbehov, inkl. förluster ..	117,9	129,3	93,1	102,2	89,2
„ industriella behov	36,7	35,8	20,9	21,6	19,9
„ allmänna behov	5,2	5,1	—	—	—
„ diverse förbrukning*)	—	—	33,6	34,9	32,5
„ verkets egna behov	2,2	2,6	24,2	33,2	42,8
	162,0	172,8	171,8	191,9	184,4

*) Från och med 1938 redovisas vattenförbrukningen enl. en något ändrad indelning. "Diverse förbrukning" = vatten för sociala o. kulturella inrättningar, kommunikationer och industriella, administrativa o. kommersiella anläggningar, hotell och nöjesetablissemang, anläggningar för hygien, trädgårdar o. kommunens allmänna behov.

Delsjövattnet enbart långsamfiltreras. Götaälvsvattnet har undergått nedan angivna filtrering:

Långsamfiltrering	2,287 milj. m ³ = 18,8 %
Snabbfiltrering	8,440 „ „ = 69,4 %
Snabb- och långsamfiltrering	1,436 „ „ = 11,8 %
S:a	12,163 milj. m ³ = 100,0 %

Råvattnet från Göta älv kloreras sedan många år enligt Ornsteins metod. Sedan 1933 underkastas även renvattnet till staden klorering. Någon klorering av Delsjövattnet har under året ej förekommit. Klorbehandlingen av Alelyckevattnet har i medeltal krävt 0,575 gm pr m³ och dragit en kostnad av 0,0575 öre pr m³ (0,0418 öre år 1939). För att förbättra Alelyckevattnets smak och lukt har tillsats av aktivt kol behövt ifrågakomma under endast 56 timmar med en dos av 4,0 gm/m³. Den i okt. 1937 påbörjade tillsättningen av torrsläckt kalk, avsedd att motverka rostbesvär i ledningarna, har fortsatt under 1940. Åtgången i Alelycke- och Delsjövattnet har uppgått till resp. 7,8 och 5,0 gm/m³ och dragit en kostnad av resp. 0,08 och 0,05 öre/m³. Utöver kalkning ha 30,5 % av vattnet från Alelyckan undergått annan kemikaliebehandling i den 1934 uppförda provisoriska doseringsanläggningen.

Den i Nordre älv vid Ormo nedsatta dämningsskärmen har varit rest under sammanlagt 6,271 timmar och gjort god nytta. Den s. k. saltfronten i Göta älv har stigit ovan Alelyckans vattenintag 12 gånger under året, men generande saltsmak hos vattnet synes ej ha förekommit.

Kemiska vattenanalyser.

Systematiska prov ha gett följande medelvärden:

	pH-värde	KMnO ₄ mgl	Cl mgl	Total hårdhet tyska °
<i>Alelyckevattnet:</i>				
i råvatten	6,7	38,0	6,3	—
i renvatten	8,6	25,3	15,0	1,9
<i>Delsjövattnet:</i>				
i råvatten	5,8	13,5	—	1,3
i renvatten	8,9	10,7	11,2	1,8

Bakteriologiska undersökningar.

Bakteriologisk vattenkontroll utföres regelbundet å hälsovårdsnämndens laboratorium.

Dagliga undersökningar ha visat följande genomsnittliga antal bakteriekolonier pr cm³ i gelatinakultur vid 20° C. efter 48 timmar:

<i>Alelyckan:</i>	1936	1937	1938	1939	1940
i råvattnet	1,011	1,394	1,353	1,436	949
i klorerat råvatten	188	459	512	557	427
i snabbfiltrerat älvvatten ...	118	266	257	133	230
i långsamfiltrerat älvvatten..	19	38	36	49	30
i konstgjort grundvatten	8	26	23	10	13
i renvatten till staden	3	49	37	20	9

<i>Delsjön:</i>					
i råvattnet	80	221	194	130	125
i renvatten till staden	26	43	23	8	12

Colititern fastställs minst varannan helgfri dag.

Siffrorna här nedan under resp. colititer betyda antalet vattenprov, som givit positivt resultat med i översta kolumnen angiven vattenmängd i cm³.

De vattenmängder, som användas vid coliundersökningen, äro följande: 200; 100; 50; 20; 10; 5; 2; 1; 0,5; 0,1; 0,05; 0,01 cc. *Colititern* blir, om minsta coli-förande vattenkvantitet är t. ex. 2 cc: $1 < c \leq 2$.

Provningen har visat följande coli-halt hos vattnet (siffrorna ange antalet prov):

	Antal prov	0,01	0,05	0,1	0,5	1	2	5	10	20	50	100	200	c
		V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	
<i>Alelyckan:</i>														
i råvattnet vid Lärjeholm	147	1	35	65	33	10	2	1	—	—	—	—	—	—
i råvattnet vid Intaget	149	—	38	66	38	7	—	—	—	—	—	—	—	—
i klorerat råvatten	148	—	6	37	38	18	22	22	4	1	—	—	—	—
i snabbfiltrerat älvvatten	149	—	—	13	18	33	26	39	15	—	2	1	2	—
i långsamfiltrerat älvvatten ...	544	—	—	—	3	3	18	38	34	87	58	73	230	—
i renvatten till staden	152	—	—	—	—	—	—	—	3	13	32	49	55	—
<i>Delsjön:</i>														
i råvattnet	145	—	—	4	9	13	16	21	16	7	10	7	42	—
i renvatten till staden	147	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	20	123	—

6. Näringsmedel. Kemiska kontrollanalyser.

a) *Matvarukontrollen.* (Stadsveterinär G. Kolmodin).

På grund av militära inkallelser, som försvårat arbetet, ha inspektionerna i de lokaler, där livsmedel saluföras eller för försäljning bearbetas och förvaras, i fiskhamnen samt på järnvägsstationer och salutorg nedgått från 83,333 år 1939 till 74,686 förlidet år. Vid dessa förrättningar ha 26,373 kg. födoämnen beslagtogs såsom otjänliga till människoföda (tab. 2).

I enlighet med Kungl. förordningen den 30 september 1921 angående kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett ha 519 partier med en sammanlagd vikt av 2,540,029 kg. undersökts, varav 1,109 kg. kasserades. Med anledning av den sedan mitten av april rådande avspärrningen av handeln västerifrån var importen koncentrerad till årets 5 första månader. Av tab. 3 framgå mängderna av olika varuslag, fördelade på exportländerna.

Samtliga till offentlig auktion inom staden anmälda livsmedel ha före försäljningen underkastats besiktning. Vid dessa besiktningar, som omfattat 10 partier med en sammanlagd vikt av 29,853 kg., godkändes 9 partier, vägande 25,863 kg., utan anmärkning, varjämte ett parti med en vikt av 3,990 kg. godkändes till försäljning under villkor att vid utropet tillkännagavs, att varan var delvis skadad.

Enligt besiktningsloggarna i matvarulokalerna ha vid tillsyningsmännens inspektioner gjorts inalles 1,432 anmärkningar, därav i 498 fall för bristande ordning och snygghet, i 832 fall för försummat underhåll av lokalerna och i 102 fall för bristfällig ventilation.

Antalet matvarulokaler, som enligt gällande föreskrifter varit föremål för matvarukontrollens övervakande, var vid årsskiftet 3,448. Av dessa voro 369 tillverkningslokaler, nämligen 174 bagerier, 33 sockerbagerier, 93 charkuteriverkstäder, 3 mejerier, 36 choklad- och konfektyrfabriker, 14 vattenfabriker, 6 bryggerier, 8 konservfabriker, 1 margarin- och 1 fettemulsionsfabrik (tab. 4).

Mjölktillförseln till staden har, trots den dåliga skörden förlidet år, även under höstmånaderna kunnat tillgodose behovet. Enligt av mejerierna lämnade uppgifter har konsumtionen av mjölk, inclusive beräknad leverans direkt från producent till konsument, varit ungefär densamma som år 1939 eller omkring $\frac{1}{2}$ liter pr invånare och dag.

Mjölkkontrollen har fortgått efter samma plan som föregående år. Uttagning av mjölkprov har ägt rum dels vid mejerierna, där prov tagits från samtliga leverantörer innan mjölken undergått någon mejeribehandling, dels i mjölkbutikerna. Övervakningen av pastöriseringen av mjölken i mejerierna har genom särskilda provtagare fortgått författningsenligt. På grund av otillräcklig uppvärmning av mjölken eller grädden ha mot 3 mejerier väckts 9 åtal.

Antalet gårdar, som av hälsovårdsnämnden beviljats tillstånd att leverera opastöriserad mjölk, var vid årets slut 23, däri inberäknat 4 s. k.

kontrollgårdar. Av de 19 gårdar, som ej stått under hälsovårdsnämndens kontroll, hade 8 reaktionsfria besättningar, de övriga 11 kliniskt undersökta sådana.

Enligt i början av år 1940 från tbc-veterinären i länet inkomna rapporter över verkställda sputumundersökningar från samtliga djur över 2 år inom de besättningar, som stått under klinisk tbc-kontroll och från vilka opastöriserad mjölk försåls, hade tbc-baciller konstaterats i ett flertal sputumprov. Endast från en gård, med en besättning av 7 djur, påträffades inga tbc-baciller i uttagna prov. I prov från övriga besättningar varierade de positiva fynden mellan 40, 30, 20 och 10 %. Samtliga djur, hos vilka tbc-baciller konstaterats, blevo omedelbart nedslaktade. Vid undersökning av insända prov av samlingsmjölk påträffades inga tbc-baciller. Ovanstående siffror visa tydligt den fara för mjölkkonsumenterna, som leverans av mjölk från enbart kliniskt undersökta besättningar innebär, och önskvärdheten av en ändring i nu gällande lagstiftning är påtaglig. Med anledning av vad som inträffat har också hälsovårdsnämnden beslutat ingå till K. Maj:t med anhållan att försäljning av opastöriserad mjölk endast måtte medgivas från ladugårdar med besättningar, vilka i sin helhet äro att anse som reaktionsfria med hänsyn till tbc.

Antalet mjölkundersökningar på laboratoriet har av anförda skäl nedgått till 10,083 prov oskummad mjölk och 384 prov skummad mjölk. Medelfetthalten för den oskummade mjölken var 3,25 % (föregående år 3,23 %) och för den skummade mjölken 0,77 %. Av 5,989 prov, som uttagits från producenternas leveranser före mjölkens mejeribehandling, ha 53 prov (0,88 %) haft en surhetsgrad av minst 7,6, utvisande att mjölken ej varit tillräckligt hållbar, 637 prov (10,64 %) ha avfärgat metylenblått inom 3 timmar, innebärande att mjölken hållit bakterier i för god vara otillåten mängd. Påvisbar smutshalt har förekommit i 18 prov (0,30 %). Motsvarande procentsiffror för mjölk, som försålts från mejerierna efter pastörisering, ha varit 0,00 %, 0,97 % och 0,00 %.

Under året ha 391 mjölkprov undersökts på förekomst av patogena bakterier. Av dessa gävo 215 positivt resultat. Ägarna av de sjuka djuren ha underrättats om resultaten och ålagts att tillkalla veterinär för behandling och isolering av de sjuka djuren.

Av grädde ha undersökts: 677 prov av kaffegrädde (medelfetthalt 16,10 %) och 237 prov av vispgrädde (medelfetthalt 46,21 %) (tab. 5).

Vid årets slut voro följande gårdar godkända för försäljning av kontrollerad mjölk och grädde: Gullbringa säteri, Kobergs fideikommiss, Kilanda säteri och Tjolöholms egendom. En gård har, på grund av att besättningen angripits av smittosam kastning, tills vidare avstängts från leverans. Medelfetthalten för den kontrollerade mjölken var 3,52 %.

Till beivrande av förseelser mot gällande matvaru- och mjölkstadga ha utgått 429 skrivelser med nödiga anmärkningar och varningar. Därjämte ha avgetts 17 rapporter i och för anställande av åtal, häri icke inräknat de förut nämnda 9 åtalen för ofullständig pastörisering.

b) *Stadskemistens laboratorium*, (D:r K. Almström.)

Under året ha följande 875 undersökningsuppdrag inkommit till laboratoriet:

Närings- och njutningsmedel	199	prov
Vatten	142	„
Kemikalier och kemiskt-tekniska produkter inkl. hyttprodukter	272	„
Fettartade substanser inkl. maskin- och lysoljor, eteriska oljor, fernissor o. d.	72	„
Trämassa	22	„
Malmer, bergarter, bränslen o. d.	91	„
Fodermedel	10	„
Diverse	67	„
	875 prov	

För matvaru- och importkontrollen ha följande prov undersökts: Findelaremedlet Flagrant innehöll kalciumlaktat och saccaros. Två prov av förorening i mjölk innehöll vegetation av mikroorganismer. Tre prov av gräddede innehöll 8,0—8,56 % fett. Ett prov av honung hade försvagade diastatiska ferment, ett annat prov hade undergått jäsning och innehöll alkohol. Två prov av korv innehöll färgämne i fjälstret, tre prov innehöll färgämne i korvmassan. Mazyma grädd-emulsion innehöll kalciumlaktat och saccaros. Ett prov av mjölk innehöll främmande mineralämnen, två prov voro utan anmärkning. Ett prov av ost med ovanligt stark lukt var utan anmärkning. Två prov av smör innehöll 17,1—17,3 % vatten, ett prov var fritt från stärkelse. Ett prov av talg hade syregraden 1,0 och var av normal beskaffenhet.

För allmänna verk och inrättningar i Göteborg ha följande antal prov undersökts:

Göteborgs museum: silver 2, färg 1. Göteborgs renhållningsverk: vatten 37, sopor 3. Göteborgs polisverk: träkol 3. Göteborgs hamnstyrelse: impregneringsmedel 6, färg 2. Göteborgs spårvägar: olja 6. Göteborgs gatu och vägförvaltning: olja 1, fotogen 1, impregnering 1. Göteborgs fattigvård: jäst 1, tvättlut 5. Göteborgs elektricitetsverk: stenkol 1. Göteborgs folkskolestyrelse: vatten 1. Göteborgs barnsjukhus: atropin 1. Kristidsnämnden: fotogen 1, såpa 1 prov.

7. Fabriker och näringar.

Under året ha 1,810 arbetsställen inspekterats med 2,191 besök, fördelade på 210 arbetsdagar. Av dessa arbetsställen voro 213 att hänföra till hantverk, 1,171 till handel samt 426 till andra former av arbete.

Samtliga under kommunal tillsyn stående arbetsplatser i staden utgjorde vid årets slut 4,420. Så långt förda anteckningar ge vid handen, arbetade där 10,933 personer, därav 749 manliga och 1,024 kvinnliga minderåriga.

Med stöd av arbetarskyddslagen ha råd och anvisningar lämnats i 94 fall till förekommande av olycksfall (§ 4) och i 80 fall till förekommande av ohälsa (§ 5).

Beträffande minderårigas arbetstid har anmärkning skett i 3 fall och rörande arbetstidens förläggning och längd m. m. för övriga anställda i 29 fall. I 68 fall har man måst beivra underlåtenhet att journalisera övertidsarbete och i 303 fall ha försummelser förekommit ifråga om minderårigas arbete. Rörande förläggandet av raster ha anmärkning måst framställas i 59 fall. I 3 fall ha försummelser föranlett åtal.

8. Anordningar till smittosamma och parasitära sjukdomars förebyggande.

a) *Epidemisjukhuset.*

Å epidemisjukhuset ha under åren 1934—40 vårdats följande antal sjukdomsfall:

	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Typhus, paratyphus	12	26	15	71	14	81	42
Scarlatina	558	235	368	392	1,614	3,184	1,157
Diphtheria	182	132	92	18	8	10	—
Meningitis epid.	6	5	2	5	7	1	4
Encephalitis epid.	—	3	—	—	—	—	—
Poliomyelit. a. ac.	228	15	67	15	5	1	37
Dysenteria	52	3	12	12	2	6	6
Febris undulans	—	—	3	2	2	1	—
Alii morbi	555	858	763	830	647	777	569
	1,593	1,277	1,322	1,345	2,299	4,061	1,815

Härtill komma under åren 1934—36 resp. 27, 53 och 41 fall av provisoriskt vårdade lungtuberkuloser.

I övrigt hänvisas till mer detaljerad redogörelse i denna berättelse.

b) *Anmälda smittosamma sjukdomar.*

Antalet enligt epidemilagen inkl. dess tillägg rapporterade smittofall har utgjort 1,111 mot 3,188 året förut. Övriga uppgifter återfinnas under kap. III: sjuklighet.

Epidemilagens smittofall ha som regel inlagts å epidemisjukhuset. Sedan den stora epidemien av scarlatina 1939 passerat sin kulmen och hemvård ej längre är en tvingande nödvändighet, göres för scarlatinafall undantag endast när de upptäckas långt fram i fjällningsstadiet och när hemmiljön anses medge annan form av betryggande isolering.

I övrigt avhållas friska minderåriga syskon från skolgång inkubationstidens längd och andra friska personer i den insjuknades omgivning underkastas nödiga restriktioner, dock endast i starkt begränsad omfattning. Desinfektioner utföras enligt tämligen återhållsamma principer.

Hälsovårdsnämnd och skolor samarbeta intimt. I folkskolorna föres noggrann löpande statistik över inträffade smittofall, vilket ger skolöverläkaren möjlighet att ingripa, om så behövs. Man har där infört den goda plägseden, att barn, som varit frånvarande minst 3 dygn för febersjukdom, får återgå till undervisningen först sedan det visat upp sig för vederbörande skolsköterska och befunnits fritt från infektionssymtom. Ej så sällan ger denna granskning anledning till skolläkares ingripande.

c) *Särskilda åtgärder mot smittosamma sjukdomars införande i riket. Hamnhygien.*

På grund av kända förhållanden har den utrikes sjöfarten avtagit under årets tre sista kvartal.

För att tillgodose den allmänna skeppshygienen ej minst å inrikes fartyg har den hamnhygieniska avdelningen verkställt 328 besiktningar ombord å dylika, förtöjda inom stadens hamnområde.

Rättförekomsten har övervakats jämlikt kungörelsen den 4 maj 1934 angående rättutrotning ombord å fartyg.

d) *Tuberkulosen.*

För vård av lungtuberkulos har staden haft tillgång till 509 sängplatser, d. v. s. 1,81 pr 1,000 invånare eller 280 platser pr 100 dödsfall. Sjukhusplatserna fördela sig sålunda:

Renströmska sjukhuset	262
Sjukvårdsavdelningen å Vasa sjukhus	82
Dispensärcentralens observationsavdelning	29
Barnsanatoriet Rävlanda	136

S:a 509 platser.

Stadens dispensärvård handhas av den s. k. dispensärcentralen, som i sin organisation motsvarar en för större stad avpassad centraldispensär. Under densamma sorterar även nyssnämnda observationsavdelning med 29 sängar.

Fullständig plan föreligger till ny dispensärbyggnad ävensom till en avsevärt utvidgad arbetsorganisation.

Tuberkulosbyråns verksamhet (D:r Hj. Anderson.)

Årets nya lungtuberkulosmaterial har utgjorts av 237 män, 190 kvinnor och 16 barn, sammanlagt 443 personer. Tuberkulos i andra organ än lungorna ha nyanträffats hos 101 män, 193 kvinnor och 121 barn, sammanlagt alltså 415 fall.

Byrån har utfärdat 1,025 remisser till sjukhus och vårdanstalter för tuberkulösa. Till barnhem och permanenta kolonier ha 152 barn sänts. Någon form av sommarvistelse på landet har bekostats eller förmedlats för 227 klena barn ur tuberkulösa familjer. Sammanlagt 152 tuberkulösa barn ha beretts lantvistelse inom för dem avsedda kolonier.

Å sommarsanatoriet Sandarne ha vårdats 120 patienter i sammanlagt 7,194 dagar, eller i genomsnitt 60 dagar per patient. Sanatoriet hölls öppet under tiden 12/6—31/8.

Vid byrån har en extra (3:dje) läkare varit anställd under hela året. 9,993 personer ha undersökts vid 12,366 undersökningar, i vilka röntgen-genomlysning i regel ingått som främsta led. Röntgenfotografering har gjorts 4,645 gånger och 13,534 tuberkulinprov ha utförts. Av å byrån undersökta 955 upphostningsprov visade 171 prov tbc-baciller. Sänkningsreaktion har utförts å 10,837 blodprov.

Under året ha å 381 personer givits 11,430 ljusbad.

I ovanstående siffror ingå undersökningar av personalgrupper vid 55 arbetsplatser. 1,803 personer blevo därvid undersökta. 1,731 av dessa tuberkulinprovades, varvid 1,370 (79,1 %) visade positiv reaktion. Av 1,388 genomlysta personer (423 män och 965 kvinnor) konstaterades aktiv lungtuberkulos hos 4 män och 3 kvinnor samt pleurit och lymf-körteltuberkulos hos vardera 1 kvinna (0,95 % av männen och 0,52 % av kv.). Dessutom blevo 62 personer föremål för fortsatt observation.

Intrakutana BCG-ympningar ha utförts till ett antal av 1,337, därav 421 å barn under 2 år, 533 å barn på 2—16 år och 383 å vuxna. En del av dessa vuxna voro tuberkulinnegativa fall från gruppundersökningarna, vilka i regel tacksamt accepterat det erbjudande om BCG, som de sedan hösten 1940 konsekvent erhålla.

Byråns årliga nytillkomna lungtuberkulosmaterial sedan dess start, ävensom motsvarande absoluta och relativa dödstal i lungshot och i all tbc., framgår av följande sammanställning.

År	Män	Kvinnor	Barn	Summa	Abs. dödstal		Pr 10,000 inv.	
					i lungshot	i all tbc.	i lungshot	i all tbc.
1911—15..	126	194	53	376	370	460	20,9	26,1
1916—20..	182	202	62	446	369	472	18,3	24,0
1921—25..	158	222	83	463	312	394	13,9	17,6
1926—30..	172	226	36	434	275	333	11,7	14,1
1931.....	203	251	23	477	310	361	12,7	14,7
1932.....	194	251	12	457	232	275	9,3	11,0
1933.....	175	238	19	432	250	297	9,9	11,8
1934.....	175	219	17	411	247	285	9,8	11,2
1935.....	186	194	14	394	231	255	9,0	9,9
1936.....	190	204	7	401	209	246	8,1	9,4
1937.....	206	200	10	416	174	213	6,6	8,0
1938.....	208	229	11	448	200	240	7,4	8,9
1939.....	211	199	14	424	180	215	6,5	7,8
1940.....	237	190	16	443	182	209	6,5	7,4

Tvenne nya faktorer ha påverkat årets siffror. Den ena faktorn är den nya tuberkuloslagen, som trädde i kraft vid årets ingång, den andra är storkrigets följdföreteelser. Båda faktorerna torde ha påverkat siffrorna för nytillkommet tuberkulosmaterial.

Tuberkuloslagen införde anmälningsplikt för tuberkulösa sjukdomar med därav följande säkrare kännedom om deras förekomst. Siffrorna för lungtuberkulos torde föga ha påverkats härav, då byråns kännedom om detta material redan förut var tämligen fullständig. Barntuberkulosen torde även ha varit ganska fullständigt registrerad, framför allt på grund

av byråns nära samarbete med barnsjukhuset. Otillräckligt kända voro däremot fallen av extra-pulmonal tuberkulos hos vuxna (pleuriter i synnerhet). Här visar sig också en mäktig inverkan av anmälningsplikten, i det siffrorna stigit för män från 35 året förut till 101, och för kvinnor från 88 till 193. Däremot sjönk siffran för barn från 133 till 121.

I någon mån kan även den andra faktorn här ha varit verksam, liksom den säkert är huvudorsaken till att antalet nyanmälda fall av lungtuberkulos hos män stigit från 211 till 237. Den av kriget orsakade beredskapstjänsten med dess sammanförande av massor av folk från olika håll medförde i åtskilliga fall spridning av tbc-smitta från oupptäckta smittspridare, varjämte militära strapatser i vissa fall torde ha aktiverat en latent tuberkulos. Kvinnornas lungotsfrekvens visar däremot en mindre sänkning, och dödstalen ha ännu icke ogynnsamt påverkats av tidsläget.

Även på andra ovan lämnade siffror ha tidshändelserna inverkat. Den statliga barnevakueringen samt avspärrningen av vissa områden äro gemensamt orsak till att färre barn än vanligt genom byrån beretts sommarvistelse i kolonier eller lanthem.

e) *Smittosamma könssjukdomar.*

Under sistförfluten femårsperiod ha följande personer, tillhörande Göteborgs stad och oavsett om de smittats där eller annorstädes, anmälts för venerisk sjukdom:

	1936	1937	1938	1939	1940
Syphilis congenita	2	1	0	0	0
„ acq. primaria	20	22	12	39	27
„ „ secundaria	31	14	10	22	20
Gonorrhæa	1,132	974	1,173	1,051	1,003
Ulcus molle	21	26	27	14	9
	1,206	1,037	1,222	1,126	1,059

Sedan 1919, då den s. k. lex veneris trädde i kraft, ha följande anmälningar av i staden boende könssjuka ingivits:

År	Antal fall	Fall pr 10,000 inv.	År	Antal fall	Fall pr 10,000 inv.
1919.....	3,230	161	1930.....	1,549	63
1920.....	2,250	111	1931.....	1,231	50
1921.....	1,794	87	1932.....	1,130	45
1922.....	1,362	60	1933.....	1,039	41
1923.....	1,378	60	1934.....	1,015	40
1924.....	1,155	50	1935.....	1,146	45
1925.....	1,196	52	1936.....	1,206	47
1926.....	1,502	65	1937.....	1,037	39
1927.....	1,367	59	1938.....	1,222	45
1928.....	1,365	57	1939.....	1,126	41
1929.....	1,587	66	1940.....	1,059	38

Årets relativa anmälningssiffra, den lägsta som hittills förekommit i stadens statistik, utgör 93 % av den för 1939 och ej mer än 24 % av den som förekom 1919. I jämförelse med relativa genomsnittssiffran för åren 1919—39 utgör årssiffran 62 %.

Den veneriska smittan har, i procent räknat, förvärvats å följande orter:

	Göteborg	Annan svensk ort	Utlandet	Obekant plats
Syphilis	59,6	2,1	29,8	8,5 = 100 %
Gonorrhæa	83,3	9,1	6,5	1,1 = 100 %
Ulcus molle	22,2	11,1	66,7	— = 100 %

De smittade ha representerat följande åldrar:

Ålder	1—10	11—15	16—20	21—25	26—30	31—40	41—50	51—60	över 60
% ...	0,7	0,1	10,4	31,0	25,2	22,5	7,6	1,9	0,6 = 100%

Under åren 1936—40 ha resp. 267, 263, 294, 308 och 279 personer anmälts som smittokällor. Dessa fall, redovisade i procent, ha handlagts sålunda:

	1936	1937	1938	1939	1940
Påtvingats behandling ...	71,9	70,7	70,8	73,7	77,1
Styrkt smittofrihet	10,5	9,1	11,6	6,8	6,5
Ej anträffats	8,6	6,5	5,4	6,8	5,7
Till annan läkare	9,0	13,7	12,2	12,7	10,7
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anmälan om ohörsamhet mot behandlande läkare eller om avbrott i inledd behandling har under åren 1936—40 gjorts i resp. 119, 131, 102, 81 och 73 fall. Med de tredskande har förfarits sålunda (siffrorna ange %):

	1936	1937	1938	1939	1940
Påtvingats behandling ...	75,6	72,5	71,6	65,4	56,2
Styrkt smittofrihet	4,2	5,4	1,9	7,4	—
Ej anträffats	6,7	7,6	11,8	7,4	26,0
Till annan läkare	13,5	14,5	14,7	19,8	17,8
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tvänne polikliniker för kostnadsfri behandling av smittosamma könsjukdomar ha haft daglig mottagning för män och kvinnor.

Nedanstående översikt visar poliklinikernas samlade verksamhet:

	Män		Kvinnor	
	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset
A) Fall av könssjukdom i smittosamt skede:	417	781	262	280
Därav nya 1940	329	639	154	196
Antal poliklinikbesök	3,359	6,776	3,519	2,812
Besök pr mottagning	11	17	12	7

	Män		Kvinnor	
	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset
B) <i>Fall av könssjukdom i ej smittosamt skede, hudsjukdomar m. m.:</i>	472	1,990	220	1,415
Därav nya 1940	429	1,840	147	1,333
Antal poliklinikbesök	1,158	6,039	1,350	4,013
Besök pr mottagning	4	15	5	10

f) *Skyddskoppympningen.*

För genomförande av lagstadgad offentlig vaccination ha under maj och juni månader hållits 21 möten.

Det officiella ympningsarbetet under sistförflutna femårsperiod har visat följande resultat:

	1936	1937	1938	1939	1940
Antal primärympningar	2,295	2,324	2,621	1,743	7,055
I % av födda året förut	73,0	69,4	71,7	43,1	164,6
Antal revaccinationer	544	578	499	712	388

Utöver vad som ovanstående tabell utvisar, har under 1940 2,207 vaccinationer utförts av enskilt praktiserande läkare.

g) *Bakteriologiska laboratoriet.*

Laboratoriet har under året utfört följande antal bakteriologiska och serologiska undersökningar:

Serologisk luesreaktion (W. R., Kahn, Meinicke, M. B. R.) 21,515, difteriprov 1,028, agglutinationsprov (tyfoid, paratyfoid, Gärtner, Bang, dysenteri, tularemi) 1,802, komplementbindningsreaktion för Bangdiagnos 54, Bunnels reaktion 98, div. undersökningar rör. tyfoid och dysenteri 5,263, blododling för sepsisdiagnos 316, div. undersökningar å tbc-baciller (sputum, urin, var, punktat etc.) 1,978, odling av material för tbc-diagnos 1,352, marsvinsprov på tbc 1,233, odling för typbestämning av tbc-baciller 436, bakteriologiska undersökningar av urin, var, punktat etc. 4,835, dito av födoämnen 17, autovaccinberedning 240, Gc-prov 254, komplementbindningsreaktion på Gc 98, bakterieräkningar i vatten 5,498, vattenjäsningsprov samt kongoagarodling 2,680, autoklavprov 46, sterilitetsprov 43, Zondeks reaktion 377, sedimentundersökningar i urin 3,517, kikhostundersökningar 3, Friedmanns reaktion 29, typbestämning av pneumokokker 331, musförsök för renodling av pneumokokker 118, trichomonas-prov 11, undersökn. på malaria, botulism, gasbrand, maltafeber 7, toxinprövning hos difteribaciller 6, diverse reaktioner och prov 17. — Summa 53,202 undersökningar.

Dessutom ha följande sera och vacciner fabricerats:

BCG-vaccin för intrakut. bruk, ant. ampuller	1,464
” ” ” ” ” ” på kolvar ant. cc	190
” ” enl. Rosenthal, antal ampuller	80
” ” peroralt bruk, antal ampuller	3,935
Scarlatinakonvalescentserum, ant. port.	11
Mässlingkonvalescentserum, ant. port.	15

h) *Desinfektion. Auktionsgods.*

Av nedanstående anledningar har angivet antal desinfektioner utförts genom nämndens personal:

Akuta smittor	1,029
Tuberkulos	376
Pantlåne- och auktionsgods	52
Andra orsaker	4
	1,461

Antal desinfekterade lokaler:

Rum	1,402
Kök	94
	1,496

i) *Åtgärder mot ohyra.*

Inom staden verksamma cyanrökare ha åren 1935—40 rapporterat följande antal cyanrökningar:

	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Boningsrum, kök	6,020	5,740	1,992	1,210	672	213
Hallar, badrum	1,179	1,576	421	119	14	2
Fabriker, magasin	31	14	11	6	9	8
Smärre fartygsutrymmen ..	1,690	1,977	1,873	2,691	1,448	922
Större fartygsutrymmen ...	98	74	60	78	47	15
Diverse utrymmen	17	98	65	84	24	18
	9,035	9,479	4,422	4,188	2,214	1,178

Härtill komma 113 rökningar i av hälsovårdsnämnden godkända cyan-kammare.

Av ovanstående tabell framgår, att den viktiga kategorien boningsrum och kök år 1940 endast innefattade c:a 3,5 % av det antal, som cyanröktes 1935. Anledningen härtill får sökas dels i de skärpta bestämmelser, som trädde i kraft 1/11 1936, dels i den hårdare konkurrens, som etablerats av andra ohyremedel än cyan. En viss, säkerligen ej så ringa andel i tillbakagången får nog sökas i att ohyran otvivelaktigt minskat under årens lopp.

Fastighetsförsäkringen mot ohyra utgör numera en mycket viktig arbetsform. Med stöd av vissa beräkningar kan man antaga, att c:a ¼ av stadens hela lägenhetsbestånd är ohyreförsäkrat i någon form.

j) **Åtgärder mot råttor.**

Jämlikt art. 28 i den internationella hälsovårdskonventionen ha samtliga i utrikes fart stadda fartyg, vilka saknat giltigt internationellt röknings- eller rättfritetscertifikat, rättundersökts samt, där så påfordrats, underkastats cyanrökning. Rättförekomsten ombord å fartyg har starkt avtagit efter tillkomsten av internationell övervakning.

Inom hamnområdet och ej minst i fiskhamnen har upprepad giftutläggning skett.

Rättkriget inom den egentliga staden har fortgått efter samma grunder som förut. Rättsäkring av fastigheter har påkallats och övervakats i relativt stor utsträckning.

9. Barnavårdsverksamheten.

Barnavårdsnämndens allmänna verksamhet framgår av följande sammanställning:

År	Totala antalet barn	skydds- uppfostran	För dessa har verksamheten avsett			
			samhällsvård	åtgärder enl. 23 § i b. v. lagen	insp. av fosterbarn	barnavårds- mannaskap
1926	7,815	274	1,827	133	596	4,688
1930	8,535	322	2,072	102	895	5,144
1935	8,396	399	2,152	232	705	4,906
1936	8,498	357	2,220	232	704	4,985
1937	8,228	312	2,139	133	661	4,983
1938	8,465	369	2,134	135	723	5,104
1939	8,365	392	2,092	164	704	5,013
1940	8,269	418	2,028	177	692	4,954

Barnavårdsmanna-institutionen har visat följande utveckling:

	Antal barnavårdsmän		Antal barnavårdsmannaskap omhändertavda av		Summa
	avlönade	oavlönade	avlönade	oavlönade	
			barnavårdsmän	barnavårdsmän	
1918	12	52	961	101	1,062
1920	21	61	2,319	125	2,444
1925	35	45	3,897	93	3,990
1930	39	28	4,561	78	4,639
1935	27	21	4,333	82	4,415
1939	29	8	4,304	33	4,337
1940	30	9	4,201	33	4,234

Vården av fosterbarn har haft följande omfattning:

	Födelseår	Vårdade i			S:a
		fosterhem	barnhem	annan anstalt	
Barn i äktenskap	1924—33	105	27	—	132
” ” ”	1934—39	89	8	5	102
” ” ”	1940	13	8	—	21
Barn utom äktenskap	1924—33	222	6	—	228
” ” ”	1934—39	158	17	1	176
” ” ”	1940	19	15	—	34
		606	81	6	693

Inom staden arbeta 13 barnavårdscentraler, av vilka barnavårdsnämnden driver 1 och föreningen Mjölkdroppen 12 stycken. Deras samlade verksamhet framgår av följande tabell:

	1932	1936	1937	1938	1939	1940
Antal födda	3,101	3,351	3,638	4,041	4,288	4,310
Döda 0—1 år i % av födda	4,1	3,5	3,0	3,4	3,0	2,6
Övervakade barn	2,176	3,101	3,244	4,742	5,367	6,036
Underhållsdagar	303,102	476,878	596,239	801,686	1,210,737	1,381,618
Totalkostnader ..	32,893	37,951	40,973	49,727	57,874	63,317
Föräldraavgifter	8,381	14,475	16,483	18,966	19,170	18,164

III. Sjuklighet och sjukvård.

1. Sjuklighet i staden.

Huvudparten av gängse sjukdomar är ej underkastad generell anmälningsplikt. Den samlade sjukligheten kan därför ej statistiskt belysas. Någon ledning har man dock dels av tjänsteläkarnas veckorapporter, dels av de obligatoriskt anmälda smittosjukdomarna.

År	Distr. läk:a anmält pr 1,000 inv.	Smittor pr 1,000 inv.	År	Distr. läk:a anmält pr 1,000 inv.	Smittor pr 1,000 inv.
1930	55	2,5	1936	56	2,5
1931	57	2,6	1937	46	2,1
1932	54	3,2	1938	44	6,0
1933	55	4,4*)	1939	53	11,5
1934	48	3,8	1940	60	3,9
1935	62	1,8			

Siffrorna visa, att under 1940 tjänsteläkarna relativt taget anmält 13 % fler fall än under 1939. I förhållande till tidsperioden 1930—39 föreligger samma stegring i anmälningarnas antal. Under året anmälda smittor ha däremot sjunkit ned till en tredjedel i förhållande till 1939. Genomsnittliga anmälningssiffran för perioden 1930—39 utgjorde 4,04.

De obligatoriskt anmälda smittorna återfinnas i tab. 11.

Av *skarlakansfeber* anmäldes 975 fall eller 3,5 pr 1,000 inv. Siffran motsvarar knappt en tredjedel av den, som nåddes under 1939. I förhållande till relativa genomsnittssiffran för perioden 1930—39 visar årets siffra 25 procents ökning.

Årets fall av *skarlakansfeber* utgöra en fortsättning av 1939 års epi-

*) Fr. o. m. 1933 har icterus infectiosus inräknats som anmälningspliktig smitta.

demi, den största som förekommit i staden under åtminstone de sista 50 åren. Årets epidemi kulminerade i januari och har sedan i stort sett gradvis avtagit. De enskilda fallen ha genomgående varit lätta och abortivfallen tämligen talrika.

Av *tyfoid-* och *paratyfoid* anmäldes resp. 2 och 31 fall. Någon epidemisk anhopning av fall under viss del av året har ej ifrågakommit.

Av *difteri* inträffade ej ett enda fall, ett förhållande som torde vara enastående i stadens constitutio epidemica.

Av *barnförlamning* anmäldes 32 fall. Frekvensen kulminerade i september med 12 fall.

Av *infektiös ikterus* anmäldes 62 fall, d. v. s. 0,2 pr 1,000 inv. År 1939 visade ungefär samma relativa frekvens. Under femårsperioden 1935—39 var denna 1½ gång så stor.

Av *epidemisk meningit, dysenteri, sömnsjuka* och *Weils sjukdom* anmäldes resp. 4, 3, 1 och 1 fall.

För nedanstående smittor äger man uppgifter endast i tjänsteläkarnas årsrapporter: *epidemisk influensa* 3,572 fall mot 3,779 året förut, *mässling* 726 (3), *kikhosta* 498 (178), *påssjuka* 319 (46) och *vattenkoppor* 127 (87) fall.

2. Den allmänna sjukvården i staden.

Sjukvården inom stadens 13 sjukvårdsdistrikt har under året skötts av 11 distriktsläkare och 1 extra läkare.

Distriktsläkarna ha anmält 16,966 sjukdomsfall mot 14,628 året förut. I övrigt hänvisas till tab. 14.

För *läkarbesök nattetid* vid hastigt påkommet sjukdomsfall har hälsovårdsnämnden utbetalat:

År	Antal besök	Kronor	År	Antal besök	Kronor
1931	173	3,655: 95	1936	193	3,439: 90
1932	254	5,244: 35	1937	199	3,575: 15
1933	292	5,799: —	1938	162	2,923: —
1934	259	5,267: —	1939	164	2,944: 25
1935	226	4,000: 30	1940	194	3,524: —

Läkemedel åt medellösa sjuka ha dragit följande kostnader:

År	Kronor	Kr. pr stadens inv.	År	Kronor	Kr. pr stadens inv.
1931	57,985: 59	0: 24	1936	89,576: 03	0: 35
1932	67,489: —	0: 27	1937	95,514: 77	0: 36
1933	87,339: —	0: 35	1938	97,897: 76	0: 36
1934	87,714: 96	0: 35	1939	105,802: 20	0: 38
1935	90,743: 54	0: 36	1940	119,178: 92	0: 42

Över antalet *läkare* (amanuenser och assistentläkare ej inräknade) och *tandläkare* i aktivt arbete ävensom antalet *apotek* och där anställd *personal* lämnas följande sammanställning:

År	Totala siffror			Antal invånare för varje			
	läkare	tandläk.	å apotek anställda	läkare	tandläk.	apotek	å apotek anställd
1925	116	56	82	1,991	4,125	16,500	2,817
1930	138	102	67	1,780	2,408	17,543	3,666
1935	153	142	85	1,670	1,799	15,968	3,006
1936	160	162	89	1,618	1,598	16,181	2,909
1937	170	160	91	1,545	1,641	16,417	2,886
1938	176	170	93	1,532	1,586	16,849	2,899
1939	179	180	98	1,542	1,533	17,249	2,816
1940	181	181	98	1,550	1,550	17,537	2,863

Stadens 10 *kommunalsköterskor* ha utfört sjukvård sålunda:

	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Summa patienter	914	882	867	897	870	749
Av dem betalande . . .	520	519	510	506	468	394
Dag-sjukbesök	23,002	23,386	23,783	26,365	27,540	24,336
Natt-sjukbesök	134	80	73	84	74	56
S. k. förlängda besök .	144	149	90	67	105	38

3. Sjukhus och polikliniker.

I fråga om sjukhusens och poliklinikernas verksamhet hänvisas till sjukhusdirektionens årsberättelse över sjukvården i staden.

4. Barnaföderskors vård.

Verksamheten å *stadens allmänna barnbördshus*, numera *kvinnokliniken*, framgår av nedanstående tabell:

	1936	1937	1938	1939	1940
Intagna graviditets-fall	3,402	3,543	3,887	4,150	4,457
Andra patienter	298	303	424	501	455

Verksamheten å stadens 2 *mödravårdscentraler* framgår av följande tabell:

	1939	1940
Antalet mottagningar	200	202
„ nyinskrivna mödrar	468	642
„ mödrabesök	1,528	1,753

I staden *enskilt praktiserande barnmorskor* ha utfört följande antal förlossningar:

	1937	1938	1939	1940
i enskilt förlossningshem	1,280	1,249	1,154	717
i barnmorskans hem	6	1	1	1
i kvinnans hem	157	270	279	230
därav genom distr.-barnmorska	—	153	225	197

Jämlikt föreskrift i § 7 av gällande reglemente för barnmorskor ha 44 i staden verksamma barnmorskor inkommit med utdrag ur sina dagböcker. Uteslutas förlossningar, utförda å förlossningshem, visar det sig, att

26 barnmorskor ej haft någon förlossning	
10 ” vardera haft 1—10 förlossningar	
1 barnmorska	” 31—40 ”
1 ”	” 41—50 ”
1 ”	” 51—60 ”
1 ”	” 61—70 ”

Ett sammandrag av barnmorskornas dagböcker visar följande:

År	Barnaföderskor										Barnsängskvinnan var 3 veckor efter förlossningen		Barnaföderskor förlösta och vårdade i		Missfall	Födda barn									
	Antal barnmorskor, från vilka uppgifter inkommit	Antal		Giffta	Ogifta	Änkor och fränskilda	Förstföderskor	Omöföderskor	Frisk	Sängliggande sjuk	Död	Barnmorskans eget hem (Regl. § 24, mom. 1)	förlösta i förlösningshem (Regl. § 24 mom. 2 o. 4)	Antal		Gossar	Flickor	Levande födda				Dödfödda			
		Gossar	Flickor															Fullgångna	Ofullgångna	Fullgångna	Ofullgångna	Gossar	Flickor	Gossar	Flickor
1930	68	1,478	1,294	172	12	545	933	1,460	14	4	50	862	301	1,199	579	620	540	573	19	31	13	8	7	8	
1935	54	1,282	1,126	146	10	560	722	1,273	7	2	10	1,019	282	1,007	512	495	475	455	20	32	10	4	7	4	
1936	54	1,375	1,211	159	5	629	746	1,365	10	—	6	1,144	285	1,106	544	562	510	507	24	45	6	8	4	2	
1937	50	1,443	1,267	162	14	654	789	1,431	10	2	6	1,280	255	1,203	600	603	569	554	18	36	7	3	6	10	
1938	48	1,520	1,359	154	13	649	871	1,507	10	3	1	1,249	275	1,262	640	622	601	579	23	31	14	8	2	4	
1939	47	1,434	1,317	104	13	669	765	1,428	4	2	1	1,154	185	1,269	673	596	620	542	35	37	13	13	5	4	
1940	44	948	834	104	10	352	596	941	5	2	1	717	186	774	387	386	355	350	23	24	4	6	5	6	

5. Apoteken.

Av stadens 16 apotek har, efter förordnande av medicinalstyrelsen, endast ett visiterats av förste stadsläkaren. Ett har gjorts till föremål för inspektion från medicinalstyrelsens sida. Bägge apoteken ha kunnat erhålla goda vitsord.

*) Härtill kommer 1 barn med obst. kön.

6. Rättsmedicin m. m. (t. f. andre stadsläkaren C. Fällström.)

I. Utlåtanden på begäran av Kungl. Maj:ts Befallningshavande i Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen har begärt rättsmedicinsk besiktning å ett 50 cm. långt foster. Av obduktionen framgick att fostret vid födelsen varit moget samt att det varit med liv framfött och andats. I lillhjärntältet påvisades en bristning med blödning kring vänstra lillhjärnshalvan och kring förlängda mären, vilken skada kan uppkomma vid normal förlossning och leda till fostrets död. Obduktionen lämnade ej stöd för antagandet, att döden förorsakats genom handaverkan.

II. Utlåtanden på begäran av poliskammaren.

a) Angående dödsorsak i 62 fall:

<i>Mors naturalis.</i>		<i>Mors violenta, non naturalis.</i>	
Influenza c. ægrot. pulm.	1	Casus mortiferi:	
Hæmorrhagia cerebri	1	Submersio	5
Emollitio cerebri	1	Fractura cranii	1
Myocarditis chronica	7	Suicidium:	
Cardiosclerosis	4	Submersio	4
Embolia art. pulmon.	1	Strangulatio	13
Pneumonia acuta lobar.	2	Intoxicatio acuta	13
Appendicitis	1	Vulnus sclopetarium :.....	4
Nephritis chronica	1	Laceratio	1
Carcinoma ovarii	1		

Ett 25 cm. långt foster, anträffat i ett rens-galler, hade ej nått den utveckling att det kunnat med liv framfödas och fylla sina lungor med luft. Undersökningen gav ej stöd för antagandet, att den förtidiga fosteravgången framkallats med mekaniska medel, ej heller iaktogs missbildning eller sjukliga förändringar hos fostret, vilka kunde förklara dess förtidiga framfödande.

Den verkställda undersökningen har i 12 fall av suicidium givit vid handen, att vederbörande varit hemfallen åt missbruk av alkoholhaltiga drycker och begått handlingen i berusat tillstånd.

b) Vid förberedande undersökning i brottmål, varvid närvaro av leg. läkare ansetts lämplig (M. F. 41/1936): 6 fall.

c) Angående uppgifter i polisrapport, vilka krävt rättsmedicinsk bedömning: 2 fall.

d) Angående personer omhändertagna å stadens polisstationer.

Undersökningen har föranlett:

1) förslag om vård å sjukhus: 39 fall.

- 2) intagning å sinnessjukhus efter utfärdandet av vårdattest: 14 fall. läkarintyg enl. sinnessjuklagens § II mom. 2: 6 fall. förslag om ansökan enl. stadgans ang. sinnessjukvården § 73: 1 fall.
- 3) utlåtande att skälig anledning antaga, att sinnesbeskaffenhetsen av den art som utesluter eller minskar straffbarheten, förelegat vid brotts begående: 1 fall.
- 4) anmälan jämlikt allmänna läkarinstruktionens § 59 mom. 13 till fattigvårdsstyrelse: 6 fall. till barnavårdsnämnd: 2 fall. „ kommunal nykterhetsnämnd: 33 fall.
- 5) läkarbetyg enligt lösdrivarlagens § 7: 6 fall.
- 6) intyg över skador å person, som varit utsatt för misshandel: 13 fall.
- 7) utlåtande på grund av otuktsbrott: 2 fall.
- 8) blodprovstagning med utlåtande angående påverkan av starka drycker hos person, som fört motorfordon (lag om blodundersökning i brottmål): 48 fall. Samtliga 48 voro vid den kliniska undersökningen påverkade av alkohol. Av dessa ansågos 37 ej äga nödigt herravälde över sina handlingar. Nio förklarades icke så påverkade. Hos tvenne kunde vid undersökningstillfället ej avgöras, om sådan påverkan förelåg.
- 9) utfärdande av läkarbetyg för intagande å allmän alkoholistanstalt, enär vederbörande varit hemfallen åt missbruk av alkoholhaltiga drycker och i följd därav farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv och faran för säkerhet eller liv så överhängande, att åtgärd, som ankommit på länsstyrelsen, ej utan våda kunnat avvaktas (9 fall), eller att det förelegat anledning befara att vederbörande komme att avvika från orten, enär han fört ett kringflackande liv (4 fall).
- 10) utlåtande över chaufför, som på grund av sjukdom fått sin förmåga att föra motorfordon så väsentligt nedsatt, att han ur trafik-säkerhetssynpunkt icke vidare bör betros med att föra motorfordon (motorfordonsförordningens § 21 mom. 1): 1 fall.

III. *Undersökningar och utlåtanden på begäran av hälsovårdsnämnden.*

- 1) 56-årig kvinna, sinnessjuk. Vårdattest utfärdad.
- 2) 59-årig kvinna, tidigare vårdad å sinnessjukhus. F. n. ej i behov av vård.
- 3) Kvinna, ej sinnessjuk. En minderårig dotter bör stå under fortsatt övervakning av barnavårdsnämnd.
- 4) Kvinna, ej sinnessjuk. Tre minderåriga barn erhålla tillfredsställande vård i hemmet.
- 5) 56-års man, ej sinnessjuk, hemfallen åt missbruk av alkoholhaltiga drycker. Bör erhålla vård enligt alkoholistlagen.

- 6) Debil kvinna, som med make och 6 barn bebor 1 rum och kök. Familjen bör beredas bostad, som fyller kraven i gällande författning.
- 7) 27-års man, psykiskt sjuk. Tillrådd vård å sjukhus.
- 8) Kvinna, 50 år, lidande av neuros. Erhåller tillfredsställande vård.
- 9) Kvinna, debil, bor med make och 3 minderåriga barn i bostad, som av bostadsinspektionen är barnförbjuden. Bostadsreglerande åtgärd föreslagen.
- 10) Yttrande ang. kvinna, som rem. till sjukhus.

IV. *Utlåtanden på begäran av nykterhetsnämnden.*

Nykterhetsnämnden har begärt undersökning och läkarbetyg för intagning å allmän alkoholistanstalt av 95 män och 8 kvinnor, hemfallna åt missbruk av alkoholhaltiga drycker. Den sociala indikationen för intagning har varit:

- a) farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv: 4 fall.
- b) utsätter person, som vederbörande enligt stadgande i lag är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller eljest grovt brister i plikter mot sådan person: 14 fall.
- c) ligger det allmänna, sin familj eller annan till last: 6 fall.
- d) ur stånd att taga vård om sig själv: 18 fall.
- e) för ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt: 14 fall.
- f) under de senaste två åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri: 47 fall.

Den påtagliga stegringen av antalet fall inom ovanstående grupp f (fylleriförseelser), nämligen 47 mot 16 år 1939, har sannolikt ej sin grund i ett stegradt alkoholmissbruk, utan kan förklaras av att den 1 juli 1940 trädde § 11 i lagen om verkställighet av bötesstraff i kraft, enligt vilken åklagaren, innan talan anhängiggöres om böters förvandling hos vederbörande nykterhetsnämnd, skall göra anmälan om förhållandet. Har nämnden ej inom två månader därefter hos länsstyrelsen gjort ansökan om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, skall åklagaren föra talan om böternas förvandling.

V. *Utlåtande på begäran av barnavårdsnämnden.*

- 1) Vanartad flicka över den egentliga skolåldern. Föreslagen skydds-
uppfostran enl. barnavårdslagens § 43 d (jordbrukshem).
- 2) Vanartad flicka, som icke fyllt aderton år. Föreslagen skydds-
uppfostran enligt barnavårdslagens § 43 c (hemskola).

V. Sjukvårdande verksamhet vid Göteborgs ålderdomshem.

Den 31/12 1940 vårdades å hemmet 124 personer, 49 män och 74 kvinnor. Under året hade 2 män och 4 kvinnor intagits. Under året hade 9 personer avlidit och 1 utskrivits för vistelse i enskild vård.

Å sjukavdelningen vårdades vid årets slut 24 personer med kronisk sjukdom, ett flertal av dem ständigt sängliggande.

IV. Befolknings- och dödlighetsstatistik.

1. Folkmängd, nativitet, mortalitet.

Den *kyrkoskrivna befolkningen* utgjorde den 1 januari 280,602 och den 31 december 281,302 personer.

Befolkningens tillväxt framgår av följande tabell:

År	Folk­mängd vid årets slut	Därav man­kön	Därav kvin­nön	Folk­mängd i % av rikets städer
1850	26,084	12,570	13,514	7,4
1900	130,619	60,128	70,491	11,8
1910	167,809	77,806	90,003	12,3
1920	202,328	96,169	106,159	11,6
1930	243,414	114,544	128,870	12,2
1931	247,911	116,494	131,417	12,2
1932	251,110	117,974	133,136	12,2
1933	252,721	118,867	133,854	12,2
1934	255,386	120,167	135,219	12,1
1935	258,345	121,739	136,606	12,1
1936	262,676	123,908	138,768	12,0
1937	269,581	127,712	141,869	12,1
1938	275,753	130,819	144,934	12,1
1939	280,601	133,378	147,223	12,1
1940	281,302	133,685	147,617	11,8

Enl. uppgift från statistiska centralbyrån utgjorde antalet *levande födda* 4,304 (15,3 pr 1,000 inv.) mot 4,286 (15,4 pr 1,000 inv.) år 1939.

Enl. samma källa uppgingo *dödsfallen* bland här kyrkoskrivna till 2,756 (9,8 pr 1,000 inv.). Nativitetsöverskottet var sålunda 1,548 mot 1,662 året förut.

Födelse- och dödssiffrornas förskjutningar under senaste 15 år framgå av följande sammanställning:

År	Absoluta antalet levande födda	Födda på 1,000 invånare			Antal döda i Göteborg	Nativitetsöverskott
		i Göteborg	i landets städer	i landet i dess helhet		
1926	3,544	15,3	14,1	16,8	2,263	1,281
1927	3,116	13,4	13,2	16,1	2,463	653
1928	3,184	13,6	13,1	16,1	2,346	838
1929	3,196	13,4	12,4	15,2	2,546	650
1930	3,160	13,0	12,6	15,4	2,603	557
1931	3,330	13,6	12,4	14,8	2,697	633
1932	3,101	12,4	12,4	14,5	2,556	545
1933	3,002	11,9	11,5	13,7	2,476	526
1934	2,992	11,8	11,5	13,7	2,498	494
1935	3,143	12,2	11,8	13,8	2,644	499
1936	3,351	12,9	12,7	14,2	2,588	763
1937	3,638	13,7	13,0	14,4	2,692	946
1938	4,041	14,8	13,9	14,9	2,601	1,440
1939	4,286	15,4	14,3	15,3	2,624	1,662
1940	4,304	15,3	14,7	15,0	2,756	1,548

I övrigt hänvisas till tab. 6 och 7, vilka dock äro sammanställda efter resp. pastorsämbetens uppgifter och utvisa födda för varje månad och församling, samt tab. 8, som, likaledes efter prästerskapets uppgifter, anger befolkningens rörlighet inom församlingarna.

Den av *hälsovårdsnämnden förda dödsstatistiken* tar emellertid hänsyn till den ur sanitär synpunkt aktuella bostaden, ej till kyrkoskrivningsorten. I dödssiffran inräknas därför dels här kyrkoskrivna och avlidna personer, dels här kyrkoskrivna, som under tillfällig vistelse utom staden dött i kronisk sjukdom, dels slutligen främlingar, som dött i akut sjukdom under sin vistelse i staden, dock utan att ha hitkommit för vård.

Enligt denna beräkning framkommer dödssiffran 2,584 (9,2 pr 1,000 inv.). Det är denna siffra, som återfinnes i tab. 15. Räkna man åter endast här i staden mantalsskrivna och avlidna personer, får man döds-siffran 2,438. Om sistnämnda siffra ställes i relation till den 1940 i staden mantalsskrivna befolkningen, kommer man till dödstalet 8,7 pr 1,000 invånare. Se i övrigt tab. 9.

2. Dödsorsakerna.

Med utgångspunkt från i Göteborg kyrkoskrivna personer, som dött inom eller, i kronisk sjukdom, utom staden samt främlingar, döda här-städes i akut sjukdom, återfinnas i tab. 15 de dödsorsaker, som under året ifrågakommit. I tab. 16 är samma döds-material samlat i huvud-grupper och fördelat på månader och kvartal.

Dödsfallen inom de stora huvudgrupperna visa följande absoluta och relativa tal:

Sjukdomsgrupper	Absoluta dödstal	I % av samtliga	Pr 10,000 inv. 1940	Pr 10,000 1930-39
Cirkulationsrubbingar	797	30,8	28,4	25,5
Svulster	418	16,2	14,9	14,7
Akuta o. kroniska infektioner	300	11,6	10,7	15,4
Nervsystemets sjukdomar	262	10,1	9,3	8,2
Gastrointestinala sjukdomar . .	123	4,8	4,4	4,9
Urinorganens sjukdomar	106	4,1	3,8	4,7
Våldsam död	96	3,7	3,4	3,6
Övriga dödsorsaker	482	18,7	17,2	19,7
	2,584	100,0		

I *lung- och larynxtuberkulos* avled 182 personer eller 6,5 pr 10,000 invånare mot 180 året förut (6,5 pr 10,000). Dödstalet håller sig alltså på samma nivå som året förut, d. v. s. lägsta hittills i staden noterade dödlighet. Sedan 1930, alltså för 10 år sedan, har den relativa dödssiffran minskats med 48 procent.

I *annan tuberkulos* avled 27 personer mot 35 året förut.

Sammanföres samtliga dödsfall i tuberkulos, erhålles siffran 209 eller 7,4 pr 10,000 invånare. Hittills lägsta siffran noterades år 1939 med 7,8.

I *skarlakansfeber, barnförlamning, paratyfoid* och *sömnsjuka* avled resp. 6, 4, 2 och 1 personer.

TABELLER

TILL

HÄLSOVÅRDSNÄMNDENS

ÅRSBERÄTTELSE

1940

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 311

1999

Tab. 1. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg pr 31 dec. 1940.

Stadsdel	Antal fastigheter och egendomar				Antal stall	Antal ladugårdar	Antal svinhus
	där stadens renhållningsverk hämtat (helt eller delvis)	där enskilda hämtat (helt eller delvis)	med vattenklosetter (helt eller delvis)	med latrinuppsamling i spänner (helt eller delvis)			
Nordstaden	221	85	187	46	—	—	—
Inom Vallgraven	390	95	342	63	—	—	—
Pustervik, Masthugget o. Kommendantsängen	353	67	284	72	1	—	—
Haga	296	9	144	159	1	—	—
Annedal o. Änggården	561	19	427	157	5	—	2
Landala	297	8	183	114	1	—	—
Vasastaden, Lorensberg o. Johanneberg	685	13	676	15	1	—	—
Heden	185	15	158	43	2	—	—
Stampen o. Gullbergsvass ...	222	131	154	115	12	—	—
Olskrokan, Bagaregården, Källtorp, Gamlestaden o. Kviberg	1437	95	1337	187	19	18	12
Stigberget, Olivedal o. Slottsskogen	568	23	321	237	2	—	—
Majorna	1556	47	1119	452	11	2	—
Nya Varvet	—	45	24	17	1	1	1
Lundby	1635	892	858	1578	59	72	53
Örgryte	2745	251	2137	809	43	18	10
Utbynäs m. m.	227	242	343	125	8	18	11
Summa	11378	2037	8694	4189	166	129	89

Tab. 2. Av matvarukontrollen anhållna och oskadliggjorda födoämnen under år 1940.

V a r u s l a g	Vikt i kg.	Antal kassationer						Kassationer på grund av		
		vid import	å torg eller i fisk- hall	i upp- lagsma- gasin	i char- kuteri- verkstad	i han- delslo- kal	s:a	för- skäm- ning	mögel, förore- ning o. d.	annan orsak
Färskt kött och organ av storboskap	5,686,7	—	—	8	—	2	10	9	—	1
D:o av kalv	18,1	—	—	—	—	2	2	1	—	1
D:o av får	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
D:o av svin	55	—	—	—	—	—	—	1	—	—
D:o av fågel	323	3	—	—	—	—	3	1	—	—
Salt eller rökt kött	676,7	2	—	2	1	5	10	10	2	—
Korv eller andra av kött beredda varor	459	6	—	—	—	2	8	1	5	2
Färsk fisk	12,441	—	10	12	—	1	23	10	11	2
Skaldjur	13	—	—	—	—	—	1	1	—	—
Salt eller rökt fisk	450	—	1	—	—	—	1	—	1	—
Andra födoämnen	6,250,6	1	—	—	—	3	5	2	2	1
Summa 26,373,1		12	12	22	2	16	64	36	21	7

Tab. 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett under år 1940.

Varans ursprungsland	Undersökta varor och varornas vikt										Godkända och stämplade kg.	Re- expor- terade kg.	Be- slag- tagna kg.
	färskt kött av får, nötkreatur och stor- vilt kg.	salt o. rökt kött och organ av får, svin, häst kg.	saltade tarmar kg.	korv kg.	kött och organ av fågel kg.	köttkon- server, köttextrakt, köttpastajer och kött- soppor kg.	smält djurfett kg.	s:a kg.					
Argentina	—	52,244	185,965	—	—	49,022	151,869	439,100	439,100	—	—	—	
Belgien	—	—	10,050	—	—	—	—	10,050	10,050	—	—	—	
Brasilien	—	61,765	6,250	—	—	10,140,6	—	78,155,6	78,155,6	—	—	—	
Canada	—	—	9,250	—	—	—	—	9,250	9,250	—	—	—	
Danmark	5,405	6,435	34,032	1,048	974,1	1,427	—	49,321,1	48,321,1	1,000	—	—	
England	—	80	13,412	—	—	1,453,7	20,029	34,974,7	34,974,7	—	—	—	
Finland	219	—	—	—	899	—	—	1,118	889	—	—	229	
Frankrike	—	—	49,137	—	—	267,56	—	49,404,56	49,404,56	—	—	—	
Grekland	—	—	25,5	—	—	—	—	25,5	25,5	—	—	—	
Holland	—	—	10,990	—	—	—	—	10,990	10,990	—	—	—	
Iran	—	—	75	—	—	—	—	75	75	—	—	—	
Island	7,114	—	—	—	—	—	—	7,114	7,114	—	—	—	
Kina	—	—	9,409	—	—	—	—	9,409	9,409	—	—	—	
Lettland	—	—	40	—	—	—	—	40	40	—	—	—	
Norge	—	—	440	—	114	—	—	1,181,220,6	1,181,220,6	—	—	—	
Paraguay	—	—	—	—	—	273,6	—	10,250	10,250	—	—	—	
Portugal	—	—	1,500	—	—	—	—	1,500	1,500	—	—	—	
Sverige, returgoods	—	112	—	6,5	—	56	—	174,5	57	—	—	117,5	
Turkiet	—	—	1,046	—	—	158	—	1,046	1,046	—	—	—	
Tyskland	—	—	6,380	—	12,668	74,28	—	6,538	6,538	—	—	—	
Ungern	—	—	—	156,5	—	4,014	—	12,898,78	12,898,78	—	—	—	
Uruguay	—	5,524	6,001	—	—	3,145	—	15,539	15,539	—	—	—	
U. S. A.	—	121,910	152,715,8	38	2,584	—	331,442	611,834,8	611,071,8	—	—	763	
Summa	12,738	248,070	496,718,3	1,249	17,239,1	80,281,74	1,683,733	2,540,029,14	2,537,919,64	1,000	1,109,5	—	

Tab. 4. Försäljnings-, tillverknings-

Stadsdelar	Bagerier			Sockerbagerier			Bröd-butiker			Char-kuteri-verk-städer			Kött-butiker			Mjölklokaler							
																butiker			övrige				
	antal		därav i samband med	lagerlokaler																			
	ovan jord	i kallare	s:a		ovan jord	i kallare	s:a	speceraffär	ostaffär	huvudsakligen brödfaffär	mejerier												
1. Nordstaden	2	1	3	1	—	1	6	—	6	1	—	1	6	—	6	9	—	9	—	—	—	1	1
2. Inom Vallgraven	10	2	12	9	—	9	32	1	33	2	1	3	85	2	87	15	2	17	—	—	1	—	—
3. Pustervik, Masthugget o. Kommandantsängen ...	15	1	16	3	—	3	13	3	16	9	2	11	20	3	23	26	3	29	1	—	2	—	—
4. Haga	6	—	6	—	—	—	11	—	11	3	—	3	19	—	19	20	—	20	1	—	1	—	—
5. Annedal o. Änggården ...	6	—	6	—	—	—	7	1	8	3	1	4	8	—	8	14	1	15	1	—	—	—	—
6. Landala	2	—	2	1	—	1	4	—	4	1	—	1	6	—	6	20	—	20	—	—	—	—	—
7. Vasastaden, Lorensberg o. Johanneberg.....	11	7	18	4	2	6	26	7	33	6	—	6	28	—	28	54	8	62	1	—	—	—	1
8. Heden	6	2	8	—	1	1	6	2	8	1	1	2	4	1	5	13	1	14	—	—	—	—	—
9. Stampen	6	—	6	—	—	—	4	—	4	2	—	2	6	—	6	11	1	12	—	—	—	1	—
10. Gullbergsvass	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	5	—	5	—	—	—	—	—
11. Olskroken, Gamlestaden o. Utbynäs.....	17	—	17	—	—	—	22	—	22	12	1	13	42	1	43	86	1	87	—	—	—	—	—
12. Stigberget, Olivedal och Slottsskogen.....	22	—	22	4	1	5	21	3	24	9	3	12	29	2	31	69	2	71	—	—	1	—	—
13. Majorna o. Nya Varvet	25	1	26	5	—	5	32	—	32	16	—	16	56	—	56	120	1	121	2	—	—	—	1
14. Lundby	11	—	11	—	—	—	16	—	16	8	—	8	33	1	34	59	4	63	15	—	—	—	—
15. Lunden	8	—	8	1	—	1	5	—	5	3	—	3	12	—	12	23	1	24	1	—	—	—	—
16. Gårda o. Böö	10	—	10	1	—	1	15	—	15	6	1	7	29	—	29	45	—	45	2	—	—	1	—
17. Krokslätt	1	1	2	—	—	—	1	1	2	1	—	1	14	—	14	14	—	14	3	—	—	—	—
Summa	159	15	174	29	4	33	221	18	239	83	10	93	399	10	409	603	25	628	27	—	5	3	3
Därav i saluhallarna.....	—	—	—	—	—	—	8	—	8	—	—	—	94	—	94	2	—	2	—	—	—	—	—

¹⁾ Därav 25 kaffebröds- och konfektyrbutiker. ²⁾ Därav 2 hästköttbutiker. ³⁾ Därav 10 tillverkningslokaler för gla

Tab. 5. Sammandrag av resultaten från under år

Provtagningsställe	Antal butiker under året	Antal undersökta mjölkprov	Mjölkens medelfetthalt	ANTAL PROV															
				fetthalt under 3 %								surhets-							
				s:a	av 100 undersökta	högst 2 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,4 %	2,5 %	2,6 %	2,7 %	2,8—2,9 %	högst 7,5	minst 7,6			
																s:a	på 100	minst 8	
1. Butiker.																			
A.-B. Lantbruk. Mjölkcenral..	296	1,195	3,29	31	2,59	—	—	—	—	—	—	2	4	3	22	1,195	—	—	—
A.-B. Mjölförsäljn. Direkt ...	70	288	3,31	3	1,04	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	288	—	—	—
Konsumtionsfören. Göteborg...	64	262	3,35	2	0,76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	262	—	—	—
Olof Askklunds Ångbag. A.-B...	27	109	3,31	3	2,75	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	109	—	—	—
A.-B. Majornas Ångbageri.....	6	24	3,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—
Gerda Svanley	5	20	3,22	1	5,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—
Karin Lindström	4	16	3,29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—
Lannfelts A.-B.	4	16	3,59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—
Övriga butiksinnehavare	152	643	3,27	16	2,49	1	—	—	—	1	3	—	—	—	11	643	—	—	—
Summa	628	2,573	3,33	56	2,18	1	—	—	—	1	5	5	5	39	2,573	—	—	—	—
2. Mejerier, produktionsstäl- len o. fordon.																			
<i>Leverantörer till:</i>																			
A.-B. Lantbruk. Mjölkcenral..	—	5,061	3,39	420	8,30	6	3	5	7	9	23	44	86	237	5,009	52	1,03	30	
A.-B. Mjölförsäljn. Direkt ...	—	906	3,31	48	5,30	—	—	—	2	—	1	6	13	26	905	1	0,11	1	
Göteborgs Mejeriaktiebolag..	—	22	3,15	2	9,09	—	—	—	—	—	—	—	—	2	22	—	—	—	
Summa	—	5,989	3,28	470	7,85	6	3	5	9	9	24	50	99	265	5,936	53	0,88	31	
3. Sjukhusen.																			
Mjölkleveranser	—	1,248	3,15	269	2,14	—	2	1	—	2	5	18	31	210	1,245	3	0,24	2	
Samtliga ovanstående prov	—	9,810	3,25	795	8,10	7	5	6	9	12	34	73	135	514	9,754	56	0,58	33	
Kontrollmjölk	—	273	3,52	5	1,47	—	—	—	—	—	—	—	1	4	271	2	0,73	1	

Tab. 6. Födelsor i Göteborg år 1940, med fördelning på månader.

Månader	Levande födda				S:a	Dödfödda				S:a födda	därav utom äkten- skap	
	inom		utom			inom		utom				
	äktenskap					äktenskap						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Januari	162	151	25	13	351	1	5	1	—	7	358	39
Februari	168	146	20	22	356	6	4	—	1	11	367	43
Mars	197	195	19	19	430	2	7	—	—	9	439	38
April	199	167	24	25	415	6	3	—	1	10	425	50
Maj	169	173	21	24	387	5	—	—	1	6	393	46
Juni	162	132	12	16	322	3	3	1	—	7	329	29
Juli	164	162	22	22	370	1	4	—	—	5	375	44
Augusti	147	161	25	19	352	6	4	—	—	10	362	44
September	149	143	23	28	343	4	2	1	—	7	350	52
Oktober	156	149	19	23	347	2	4	—	1	7	354	43
November	136	122	17	13	288	4	5	—	—	9	297	30
December	167	146	20	16	349	4	3	1	1	9	358	38
Summa	1,976	1,847	247	240	4,310	44	44	4	5	97	4,407	496

Tab. 7. Födelsor i Göteborg år 1940, med fördelning på församlingar.

Församlingar	Levande födda				S:a	Dödfödda				S:a födda	därav utom äkten- skap	
	inom		utom			inom		utom				
	äktenskap					äktenskap						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Domkyrko	32	34	8	13	87	—	1	1	—	2	89	22
Vasa	56	40	9	11	116	—	1	—	—	1	117	20
Johanneberg	191	205	17	17	430	2	3	1	—	6	436	35
Christine	55	54	19	12	140	1	2	—	1	4	144	32
Haga	38	35	16	18	107	1	—	—	—	1	108	34
Annedal	93	82	15	14	204	3	—	1	1	5	209	31
Masthugget.....	80	73	13	9	175	2	4	—	—	6	181	22
Oskar Fredrik	153	162	23	25	363	6	2	—	—	8	371	48
Karl Johan	394	377	34	35	840	17	7	1	1	26	866	71
Gamlestaden	305	266	33	38	642	4	2	—	1	7	649	72
Lundby	212	237	22	11	482	2	5	—	1	8	490	34
Örgryte	361	279	38	36	714	6	17	—	—	23	737	74
Tyska	6	3	—	1	10	—	—	—	—	—	10	1
Summa	1,976	1,847	247	240	4,310	44	44	4	5	97	4,407	496

Tab. 8. Befolkningens rörlighet inom Göteborgs stads församlingar år 1940.

Församlingar	Folkvärd 31/12 1939	Ingångna äktenskap	Lev. födda		Döda	Överskott av		Folkvärd 31/12 1940
			alla	därav utom äkten- skap		levande födda + döda -	inflyttade + utflyttade -	
Domkyrko	10,063	185	87	21	123	- 36	- 369	9,658
Vasa	15,461	204	116	20	190	- 74	- 126	15,261
Johanneberg	24,829	324	430	34	264	+ 166	+ 404	25,399
Christine	9,954	156	140	31	125	+ 15	- 281	9,688
Haga	9,419	143	107	34	146	- 39	- 230	9,150
Annedal	15,700	249	204	29	169	+ 35	- 156	15,579
Masthugget	10,892	153	175	22	127	+ 48	- 168	10,772
Oskar Fredrik	24,049	371	363	48	231	+ 132	- 723	23,458
Karl Johan	49,558	515	840	69	487	+ 353	- 472	49,439
Gamlestaden	40,069	441	642	71	331	+ 311	- 440	39,940
Lundby	28,422	281	482	33	238	+ 244	+ 180	28,846
Örgryte	41,369	480	714	74	325	+ 389	+ 1,735	43,493
Tyska	804	6	10	1	9	+ 1	- 103	702
Summa	280,589	3,508	4,310	487	2,765	+ 1,545	- 749	281,385

Tab. 9. Dödligheten i Göteborg år 1940 inom den mantalsskrivna befolkningen, uppdelad i församlingar.

Församlingar m. m.	Antal invånare (vid mtskr. för 1940)	Antal döda	Döda pro mille
Örgryte.....	41,300	273	6,6
Johanneberg.....	24,623	182	7,4
Gamlestaden	39,559	293	7,4
Lundby	28,408	213	7,5
Karl Johan	49,560	413	8,3
Oskar Fredrik	23,766	206	8,7
Annedal	15,483	138	8,9
Masthugget	11,070	107	9,7
Vasa	15,566	168	10,8
Domkyrko	10,000	109	10,9
Haga	9,191	108	11,8
Christine och Tyska*)	9,904	118	11,9
Arbets-, försörjningsinrättningar o. d.....	1,044	110	105,4
Summa	280,041	2,438	8,7

*) Invånarna i Tyska församlingen äro fördelade på de församlingar, inom vilka de mantalsskrivits.

Tab. 11. Obligatoriskt anmälda smittosamma sjukdomar i Göteborg månadsvis år 1940.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	S:a
Skarlakansfeber	200	145	167	149	82	59	16	10	34	48	39	31	975
Tyfoid	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Paratyfoid	—	3	1	—	3	5	3	4	8	—	2	2	31
Rödsot	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3
Akut barnförslämning, med förlämning	—	—	—	—	2	1	3	8	12	4	1	—	31
Akut barnförslämning, utan förlämning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Epidemisk hjärnfeber	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	4
Sömnsjuka	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Weils sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Infektiös ikterus	2	6	8	3	7	4	9	2	7	6	6	2	62
Summa	202	154	179	153	95	69	31	24	61	57	51	35	1,111

Tab. 12. Vissa smittosamma sjukdomar i Göteborg åren 1931—1940.

(Observera: fall av *mässling*, *kikhosta*, *influenza* och *påssjuka* ha anmälts endast av distriktsläkarna).

	1931		1932		1933		1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940	
	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda
Skarlakansfeber	204	—	540	2	517	2	423	1	201	—	328	—	338	4	1,435	5	3,025	3	975	6
Difteri	389	10	208	5	251	11	160	14	114	4	84	3	7	2	7	—	10	—	—	—
Tyfoid	5	—	14	1	6	1	3	1	4	1	5	—	10	—	1	—	2	—	2	—
Paratyfoid	16	2	5	—	18	—	4	—	6	—	6	—	47	1	4	—	74	4	31	2
Rödsot	2	1	1	—	204	—	59	—	2	—	6	1	9	—	1	—	3	—	3	—
Akut barnförslämning	13	2	23	6	4	—	223	31	1	—	44	6	4	—	3	1	1	—	32	4
Epidemisk hjärnfeber	4	—	5	—	5	4	5	3	4	4	2	—	3	4	5	5	1	—	4	—
Sömnsjuka	5	3	8	6	5	6	2	1	4	3	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—
Undulantfeber	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Malaria	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Weills sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Infektios ikterus	—	—	—	—	—	—	—	—	129	—	159	—	122	—	2	2	69	—	—	1
Mässling	520	6	35	—	7	—	4	—	1,327	13	117	1	8	—	3	—	3	—	726	—
Kikhosta	130	6	444	9	243	10	43	1	79	4	455	3	261	1	87	—	178	—	498	1
Epidemisk influensa	3,588	70	2,557	21	3,927	46	1,693	20	3,378	36	3,722	59	3,729	73	2,208	12	3,731	38	2,634	27
Påssjuka	22	—	7	—	19	—	28	—	550	—	23	—	31	—	8	—	46	—	319	—

Tab. 13. Antalet dödsfall i Göteborg åren 1931—1940 i smittosamma sjukdomar ävensom inom vissa viktigare sjukdomsgrupper.

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Skarlakansfeber	—	2	2	1	—	—	4	5	3	6
Difteri	10	5	11	14	4	3	—	—	1	—
Tyfoid	—	1	1	1	—	—	2	—	—	—
Paratyfoid.....	2	—	—	—	—	—	1	—	4	2
Rödsot	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Akut barnföräring.....	2	6	—	31	—	6	—	1	—	4
Epidemisk hjärnfeber.....	—	6	4	3	4	—	4	5	1	—
Sömnsjuka	3	6	6	1	3	—	—	1	—	1
Mässling	6	—	—	—	13	1	—	—	—	—
Kikhosta	6	9	10	—	4	3	—	—	—	—
Epidemisk influensa	70	21	46	20	36	59	73	12	38	27
Varfeber	28	39	34	39	20	31	27	36	31	21
Barnsängsfeber	4	6	—	2	4	1	1	3	1	7
Lungtuberkulos	310	232	250	247	231	209	174	200	180	182
Annat tuberkulos	51	43	47	38	24	37	39	40	35	27
Cirkulationsorganens sjukdomar	639	606	599	641	698	659	700	675	697	797
Svulster.....	361	388	331	358	401	417	408	386	438	418
Alderdomssjukdomar	250	209	172	165	202	164	175	143	142	151
Andningsorganens sjukdomar (utom tuberkulos)	174	194	182	135	169	172	210	207	184	125
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	169	196	198	192	227	205	250	229	299	262
Matsmältningsorganens sjukdomar	119	112	115	145	129	123	143	144	116	123
Urinorganens sjukdomar	109	113	107	107	110	108	114	131	104	106

Tab. 14. Uppgift från 12 distriktsläkare ang. av dem

	Januari
Varicellæ	18
Morbilli	2
Pertussis	72
Parotitis epidemica	63
Influenza epidemica	550
Pyoseptichæmia	1
Tuberculosis pulmonum	7
Tuberculosis aliorum organorum.....	—
Angina tonsillaris	263
Tracheo-bronchitis acuta	556
Pneumonia crouposa	8
Bronchopneumonia acuta	51
Pleuritis. Empyema pleuræ	3
Entero-colitis acuta infectiosa	51
Polyarthriti rheumatica acuta.....	18
Erythema nodosum	11
Erysipelas	7
Scabies.....	8
Delirium tremens	2
Intoxicatio acuta.....	1
Alii morbi	613
Summa	2,305

månadsvis iakttagna sjukdomsfall i Göteborg år 1940.

Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	S:a
23	18	5	11	10	2	2	4	9	12	13	127
6	—	10	22	58	42	14	4	75	180	313	726
56	30	34	30	40	42	29	25	44	38	58	498
68	70	48	36	16	14	—	—	—	3	1	319
623	365	192	104	87	44	39	102	121	196	211	2,634
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
2	3	8	3	—	3	2	1	6	6	2	43
—	—	—	1	1	—	—	1	1	—	—	4
288	215	159	126	105	103	87	97	112	101	85	1,741
644	366	267	240	149	138	100	159	233	269	270	3,391
17	8	3	2	4	3	3	2	3	5	5	63
45	27	13	15	14	4	8	14	15	15	34	255
2	3	4	3	1	6	3	2	1	1	2	31
69	65	51	26	65	91	39	45	33	31	31	597
14	16	17	21	16	17	13	15	9	6	7	169
7	9	2	7	2	—	2	1	2	6	1	50
4	1	6	3	1	4	—	6	3	3	2	40
2	2	5	6	4	4	6	9	5	10	10	71
1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5
1	—	2	—	—	—	—	2	1	—	4	11
476	413	576	702	573	550	433	522	553	426	352	6,189
2,348	1,612	1,403	1,358	1,146	1,068	780	1,011	1,226	1,308	1,401	16,966

Tab. 15. Dödsfall i Göteborg år 1940 med fördelning efter döds-

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
A. Nati Vivi.										
I. Vitia primæ conformationis. Morbi neonatorum.										
0001. Vitia primæ conformationis	7	8	1	—	—	—	—	—	—	—
0100. Debilitas congenita	31	15	—	—	—	—	—	—	—	—
0200. Partus præmaturus	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
0300. Aliæ causæ mortis neonatorum	6	14	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	45	38	1	—	—	—	—	—	—	—
II. Morbi senectutis.										
0500. Marasmus senilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0600. Gangræna senilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Morbi infectionis.										
1010. Febris paratyphoidea	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1090. Scarlatina	—	—	—	—	1	2	2	1	—	—
1100. Pertussis	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1120. Influenza cum ægrotatione pulmonis	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—
1150. Gastro-enteritis acuta infectiosa	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
1200. Febris rheumatica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1210. Erysipelas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1220. Septichæmia, Pyoseptichæmia	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—
1230. Poliomyelitis anterior acuta	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
1240. Encephalitis epidemica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1400. Tuberculosis pulmonis, laryngis	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
1410. » meningum, cerebri	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—
1420. » intestini, peritonei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1430. » urogenitalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1440. » ossium, articularum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1450. » miliaris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1470. » aliorum organorum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1500. Lymphogranulomatosis maligna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1521. Syphilis acquisita	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	3	1	1	—	5	8	4	2	—	—

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
IV. Morbi systematis hæmopoëtici et sanguinis et diatheses hæmorrhagicæ.										
2000. Anæmia perniciosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2010. Leuchæmia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2020. Pseudoleuchæmia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2050. Alii morbi sanguinis.....	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Summa	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
V. Morbi nutritionis et secretionis internæ.										
2320. Morbus Barlowii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2330. Pellagra	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2360. Diabetes mellitus	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
2390. Morbus Basedowii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2410. Morbus Addisonii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
VI. Morbi systematis nervosi. Morbi mentis. Morbi organorum sensoriorum.										
2600. Hæmorrhagia cerebri. Hæmorrhagia meningum	1	2	—	1	—	1	—	—	—	—
2610. Abscessus cerebri. Meningitis purulenta.....	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
2630. Epilepsia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2660. Alii morbi systematis nervosi.....	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
2700. Dementia paralytica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2750. Alii morbi mentis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2800. Otitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2810. Alii morbi organorum sensoriorum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	2	—	3	—	1	1	—	—	—
VII. Morbi organorum circulationis.										
3000. Pericarditis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3010. Thrombo-endocarditis acuta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3020. Endocarditis chronica	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
3030. Myocarditis chronica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3040. Arteriosclerosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3041. Aneurysma aortæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3042. Alia aneurysmata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3050. Thrombosis. Embolia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3070. Alii morbi organorum circulationis.....	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	1	1	—	—	1	2

Levnadsålder														Summa				
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år	Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.				kv.
—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	2	—	2	—	—	1	6	7
—	—	—	2	—	1	1	1	1	1	2	—	1	1	—	—	5	6	11
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2	1	1	1	—	—	4	6	10
—	—	1	3	—	1	2	3	1	3	4	3	2	4	—	—	11	18	29
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	4	5	4	8	—	3	12	17	29
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	1	2	—	—	3	2	—	4	5	4	8	—	3	13	20	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1	—	—	2	4	2	13	7	13	16	9	24	6	14	47	70	117
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
1	—	—	2	—	3	2	4	6	4	10	13	30	29	9	10	59	65	124
—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	3	2	5
—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	1	3	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	3	2	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1
1	1	1	3	—	6	8	9	23	12	27	31	39	54	15	24	116	146	262
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	1	—	1	—	2	2	1	—	—	—	—	—	5	2	7
1	1	—	1	3	4	5	5	4	15	11	8	3	10	—	3	29	47	76
1	—	1	—	2	—	6	3	20	16	38	31	26	31	6	15	100	98	198
—	—	—	—	—	—	3	1	15	5	34	28	87	93	56	102	195	229	424
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2
—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	2	3	5
—	—	—	—	—	1	8	—	1	9	7	6	10	8	5	3	34	29	63
—	—	—	1	1	1	1	—	2	2	3	5	3	1	—	—	10	11	21
2	1	2	2	7	6	24	11	54	48	93	83	127	140	67	125	378	419	797

levnadsålder														Summa					
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år	Man- kön	Kvinn- kön	Båda		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.				kv.	
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2	3	3	6
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	1	2	3	4	7
—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	1	4	11	3	3	3	22	22	38
1	—	1	—	2	1	1	2	6	3	1	3	5	4	2	5	5	19	21	40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	1	1	4	5
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	4	—	—	4
—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2
—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	2	—	—	1	—	—	5	5	10	10
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	4	—	—	4
—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	2	3	—	1	—	—	4	—	—	9
1	—	4	1	2	2	4	6	14	5	9	10	10	20	7	11	60	65	125	
—	—	—	—	3	—	3	—	3	1	3	1	1	2	—	1	13	5	18	
—	—	1	—	—	—	1	—	2	1	1	—	—	—	—	1	6	1	7	
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	
2	1	—	—	—	3	2	3	1	1	1	3	—	1	—	—	7	14	21	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	2	—	1	4	6	10	
—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	4	4	8	
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	2	—	1	2	—	—	8	2	10	
—	—	—	—	—	1	—	—	2	2	2	—	3	2	1	1	6	8	14	
—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	3	3	5	1	3	7	12	19	
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	1	1	2	—	1	5	5	10	
2	1	2	1	5	6	8	9	11	5	16	11	12	18	4	7	61	62	123	
—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	
—	1	1	—	2	2	4	4	15	7	13	6	6	11	2	—	43	31	74	
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	1	—	—	—	4	1	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	7	—	—	3	8	11	
—	—	1	—	—	—	—	—	4	1	2	2	—	2	—	—	7	7	14	
—	1	2	1	2	3	4	4	21	9	17	9	9	20	2	—	58	48	106	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	15	—	8	—	28	—	28	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	—	16	—	8	—	—	29	1	30	

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
XII. Morbi gravidarum et puerperarum.										
5600. Eclampsia gravidarum et parturientium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5610. Septichæmia puerperalis post partum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5620. Septichæmia puerperalis post abortum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5700. Alii morbi e graviditate et partu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XIII. Morbi ossium et articularum.										
6000. Osteomyelitis. Periostitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6010. Arthritis chronica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6020. Alii morbi ossium et articularum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XIV. Morbi systematis cutanei et subcutanei.										
6500. Dermatitis acuta. Eczema	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6520. Alii morbi systematis cutanei et subcutanei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XV. Tumores.										
7000. Carcinoma oris et linguæ.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7010. » ventriculi.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7020. » intestini	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7030. » uteri et ovariorum.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7040. » mammæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7050. » cutis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7090. » aliorum organorum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7500. Sarcoma cutis et subcutis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7510. » ossium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7520. » viscerum	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
7550. » aliorum organorum	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
7600. Melanosarcoma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7700. Alii tumores	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
XVII. Mors violenta, non naturalis.										
<i>Casus mortiferi.</i>										
8500. Submersio	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—
8510. Suffocatio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8520. Combustio	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
8570. Contusio. Laceratio. Vulnus contusum. Fractura	—	—	—	—	1	1	2	2	—	1
8590. Vulnus sclopetarium.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8600. Intoxicatio acuta:										
E. Frätande ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F. Narkotiska ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	2	2	3	2	2	1

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
<i>Suicidium.</i>										
8710. Strangulatio.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8720. Contusio. Laceratio. Vulnus contusum. Fractura	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8740. Vulnus sclopetarium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8750. Veneficium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8790. Alii modi suicidii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XVIII. Causa mortis non indicata vel male definita.										
9000. Mors subita.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	55	47	3	7	12	14	11	7	5	4
	102		10		26		18		9	

Levnadsålder														Summa				
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år	Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.				kv.
—	—	1	—	—	1	1	1	4	—	2	1	2	—	—	—	10	3	13
—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4	—	4
—	—	—	—	4	—	4	—	2	1	—	—	1	—	—	—	11	1	12
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	1	1	5	1	7	3	7	1	4	1	3	—	—	—	27	7	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
21	18	37	56	69	79	111	98	197	131	249	237	304	373	145	294	1,219	1,365	2,584
39		93		148		209		328		486		677		439				

Tab. 16. Dödsfall i Göteborg år 1940 med fördelning efter sjukdo

Dödsorsaker	Januari			Februari			Mars			April			Maj			Juni			Juli		
	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a
Vitia primæ conformationis. Morbi neonatorum	9	1	10	3	6	9	2	4	6	—	3	3	6	5	11	5	—	5	4	5	5
Morbi senectutis	3	17	20	4	15	19	4	8	12	5	15	20	1	16	17	6	9	15	1	3	3
» infectionis	13	29	42	14	12	26	19	12	31	16	15	31	15	12	27	13	7	20	8	11	11
» systematis hæmopoëtici et sanguinis et diatheses hæmorrhagicæ	1	2	3	2	2	4	1	1	2	1	—	1	2	2	4	2	1	3	—	1	1
» nutritionis et secretionis internæ	2	3	5	1	2	3	—	1	1	1	1	2	1	—	1	—	4	4	3	1	1
» systematis nervosi. Morbi mentis. Morbi organorum sensoriorum	14	13	27	10	13	23	15	8	23	5	13	18	14	15	29	7	20	27	8	11	11
» organorum circulationis	38	41	79	45	51	96	34	36	70	30	43	73	38	43	81	21	27	48	37	30	30
» » respirationis	9	9	18	8	9	17	7	10	17	2	4	6	3	8	11	2	2	4	3	2	2
» » digestionis	5	8	13	6	6	12	6	6	12	6	5	11	11	5	16	3	5	8	7	1	1
» » uropoëticorum	4	6	10	4	2	6	10	5	15	5	3	8	5	4	9	5	5	10	1	5	5
» » genitalium	2	—	2	1	—	1	3	—	3	4	—	4	4	—	4	4	—	4	3	1	1
» gravidarum et puerperarum	—	3	3	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	3	3	—	—	—
» ossium et articularum	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1	2	3	1	—	1	1	1	2	1	—	—
» systematis cutanei et subcutanei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Tumores	15	25	40	14	11	25	17	14	31	13	17	30	16	27	43	14	18	32	19	32	32
Mors violenta, non naturalis:																					
Causa mortiferi	6	1	7	2	—	2	1	1	2	3	3	6	3	—	3	3	1	4	5	1	1
Suicidium	2	—	2	—	—	—	1	1	2	4	2	6	4	1	5	—	—	—	3	—	—
Causa mortis non indic. vel male definita	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	123	158	281	115	131	246	121	108	229	96	127	223	124	139	263	87	103	190	103	104	104

pper, månader och kvartal (samma omfattning som i tabell 10).

Augusti	September					Oktober			November			December			Kvartal																Summa		
															1:sta				2:dra				3:dje				4:de						
															m.	kv.	S:a		m.	kv.	S:a		m.	kv.	S:a		m.	kv.	S:a				
2	5	3	3	6	3	3	6	3	2	5	5	4	9	14	11	25	11	8	19	10	10	20	11	9	20	46	38	84					
4	6	—	7	7	3	8	11	3	7	10	4	6	10	11	40	51	12	40	52	3	14	17	10	21	31	36	115	151					
8	19	8	9	17	15	13	28	10	8	18	14	8	22	46	53	99	44	34	78	27	28	55	39	29	68	156	144	300					
1	1	1	1	2	—	2	2	—	4	4	1	1	2	4	5	9	5	3	8	1	3	4	1	7	8	11	18	29					
1	2	1	3	4	—	—	—	1	3	4	2	1	3	3	6	9	2	5	7	5	5	10	3	4	7	13	20	33					
8	17	9	5	14	6	15	21	9	12	21	10	13	23	39	34	73	26	48	74	26	24	50	25	40	65	116	146	262					
23	47	28	26	54	24	31	55	22	27	49	37	41	78	117	128	245	89	113	202	89	79	168	83	99	182	378	419	797					
6	10	2	3	5	7	3	10	6	2	8	7	7	14	24	28	52	7	14	21	9	11	20	20	12	32	60	65	125					
4	5	4	3	7	8	6	14	2	9	11	2	4	6	17	20	37	20	15	35	12	8	20	12	19	31	61	62	123					
4	5	6	1	7	5	4	9	5	7	12	7	2	9	18	13	31	15	12	27	8	10	18	17	13	30	58	48	106					
—	—	5	—	5	2	—	2	1	—	1	—	—	—	6	—	6	12	—	12	8	1	9	3	—	3	29	1	30					
—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	4	4	—	5	5	—	5	5	—	—	—	—	6	6	—	—	16	16					
—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	1	1	2	3	3	6	1	—	1	1	1	2	6	5	11					
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2				
18	33	15	17	32	17	21	38	12	21	33	14	16	30	46	50	96	43	62	105	49	67	116	43	58	101	181	237	418					
2	4	3	7	10	5	3	8	2	—	2	4	4	8	9	2	11	9	4	13	10	10	20	11	7	18	39	23	62					
—	2	4	—	4	3	2	5	—	1	1	4	—	4	3	1	4	8	3	11	9	—	9	7	3	10	27	7	34					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1				
81	156	89	85	174	99	114	213	76	104	180	111	111	222	359	397	756	307	369	676	267	270	537	286	329	615	1,219	1,365	2,584					

Tab. 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1936—1940.

Olägenhetens natur	Antal behandlade lägenheter				Resultatet av bostadsinspektionens verksamhet 1940				Antal lägenheter					
	Nyttillkomna				Kvar från 1939		Summa behand. lägenheter		Missförhållandena		Åtgärder		Ärendet	
	1936	1937	1938	1939	1940	avhjälpta	delvis avhjälpta	ej avhjälpta	vidtagna företrädesvis av	inga	avfört	tillsvidare	överlämnat till annan myndigh.	övertillkomna
	1936	1937	1938	1939	1940	avhjälpta	delvis avhjälpta	ej avhjälpta	vidtagna företrädesvis av	inga	avfört	tillsvidare	överlämnat till annan myndigh.	övertillkomna
Fukt, alla slag	112	97	138	112	154	5	159	146	13	126	20	13	146	13
Otillr. isolering eller bristfällig bostadsbeskaffenhet	85	73	92	75	80	4	84	72	12	72	—	—	72	12
Bristande skötsel	7	6	21	16	21	—	21	20	—	—	—	—	20	1
Nybyggnadsfukt	9	9	21	12	44	1	45	45	—	45	—	—	45	—
Hussvamp	11	9	4	9	9	—	9	9	—	—	—	—	9	—
Bristande dager	155	87	113	128	94	2	96	66	30	66	—	—	66	29
Bristfälliga eldstäder och rökkanaler	80	62	62	51	55	1	56	54	2	54	—	—	54	2
Otillräcklig leverans av centralvärme	4	8	5	4	43	—	43	43	—	43	—	—	43	—
Bristfälliga ventilationsanordningar	598	656	1187	1375	1235	182	1417	1260	157	1260	—	—	1260	5
Bristfälliga avloppsledningar	45	103	28	33	35	4	39	38	—	38	—	—	38	1
Bristfälliga gas- och vattenledningar	24	17	—	6	29	—	29	29	—	29	—	—	29	—
Bristfälliga gas- och vattenledningar	341	297	192	171	237	19	256	219	—	219	—	—	219	—
Bofällighet	84	117	107	118	82	13	95	73	—	73	—	—	73	—
Bristande underhåll	312	466	390	504	693	27	720	675	—	675	—	—	675	—
Ohyra och råttor	163	153	136	91	47	—	47	47	—	47	—	—	47	—
Osnygghet	53	47	71	64	60	—	60	57	—	57	—	—	57	—
Stank eller osund luft inom lägenheten	6	2	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Överbefolkning	17	19	25	19	21	2	23	19	—	19	—	—	19	—
Bostadsutrymmen olämpliga för familjer	109	122	119	101	90	2	92	88	—	88	—	—	88	—
Olägenheter från omgivningen	93	147	160	114	130	2	132	123	2	123	—	—	123	—
Kyla	—	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hetta	5	1	4	7	2	—	2	2	—	2	—	—	2	—
Buller	42	39	55	45	51	—	51	48	2	48	—	—	48	—
Os och inrykning	11	28	20	18	8	1	9	9	—	9	—	—	9	—
Stank och osund luft	35	68	80	44	69	1	70	64	—	64	—	—	64	—
Olagligt använda utrymmen	206	162	144	248	102	25	127	98	—	98	—	—	98	—
Bostad i källare och å vind	93	36	50	33	13	3	16	16	—	16	—	—	16	—
Mörka utrymmen	21	21	24	82	16	17	33	23	—	23	—	—	23	—
Andra olagliga utrymmen	92	105	70	133	73	5	78	59	—	59	—	—	59	—
Andra slag av missförhållanden	179	141	150	119	64	7	71	59	—	59	—	—	59	—
Förfrågningar	222	197	118	110	119	—	119	—	—	—	—	—	—	—
Klagomålet obefogat	89	107	63	113	75	—	75	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2332	3007	3208	3489	3365	291	3656	3094	4	3613	3015	88	3613	291

EPIDEMISJUKHUSET.

Å sjukhuset ha under år 1940 vårdats 1,815 patienter, av vilka 1,584 intagits under året.

De vårdade sjukdomarna framgå av följande tabell:

	Kvarliggande från		Intagna under		Summa vårdade		Avförda år 1940				Kvarliggande till	
	1939		1940		1940		friska		döda		1941	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Typhus	—	1	—	2	—	3	—	2	—	—	—	1
Paratyphus	—	—	19	20	19	20	15	19	2	—	2	1
Scarlatina	109	107	425	516	534	623	515	604	3	3	16	16
Meningitis cerebrosp. epid.	—	—	3	1	3	1	3	1	—	—	—	—
Poliomyelitis anter. acuta..	—	—	25	12	25	12	22	11	3	1	—	—
Dysenteria	—	—	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—
Alii morbi	3	11	282	273	285	284	271	269	1	3	13	12
Summa	112	119	757	827	869	946	829	909	9	7	31	30

Frånräknas till 1941 kvarliggande patienter erhållas följ. mortalitetssiffror:

för samtliga sjukdomar	1,754	vårdade,	16	döda
» typhus	2	»	—	»
» paratyphus	36	»	2	»
» scarlatina.....	1,125	»	6	»
» meningitis cerebrosp. epid.....	4	»	—	»
» poliomyelitis anter. acuta	37	»	4	»
» dysenteria	6	»	—	»
» alii morbi	544	»	4	»

Å sjukhuset ha följande viktigare operationer utförts:

Sjukdom	Antal patienter	Operation	Utgång	
			God	Dålig
Otit. med. ac.....	1	Uppmejsling	1	—
» » » c. mastoidit.....	34	»	34	—
» » » » » c.				
absc. subperiost.....	8	»	8	—
Otit. med. ac. c. mastoidit. c.				
periphlebit.	2	»	2	—
Otit. med. ac. c. mastoidit. c.				
thrombophlebit.	1	»	1	—
Otit. med. ac. c. suspic. masto-				
idit.	2	»	2	—
Abscess. retroauricularis	1	Incision.....	1	—
» supraorbitalis	1	»	1	—
Mastoiditis	38	Sekundärsutur	38	—
Appendicitis ac.	1	Appendectomy	1	—
» » ?	1	Laparotomia	1	—
Pseudocroup.....	1	Tracheotomia inf.	—	1

Uppgifter rörande å sjukhuset intagna sjukdomsfall jämte inträffade dödsfall.

S j u k d o m	Intagna		Döda	
	m.	kv.	m	kv
<i>Infektionssjukdomar.</i>				
Scarlatina	425	516	3	3
Komplikationer vid scarlatina:				
Lymphadenitis	72	60	—	—
Angina, peritonsillitis	29	32	—	—
Otit. med. ac.	79	70	—	—
Sinusitis	5	1	—	—
Abscess., phlegmone, pyoderma	4	2	—	—
Erythema nodosum, multif., urticaria	3	5	—	—
Bronchitis, pneumonia, pleuritis	12	7	—	—
Nephrit. ac.	36	38	—	—
Cardit. ac.	—	5	—	—
Synovitis.....	15	35	—	—
Febris	18	27	—	—
Övriga kompl.	10	6	—	—
Recidiv	9	15	—	—
Kirurgisk scarlat.	1	1	—	—
Diphtheria.....	—	—	—	—
Morbilli	48	56	—	—
därav komplicerade	7	11	—	—
Rubeola	16	22	—	—
därav komplicerade	1	—	—	—
Parotitis epidemica	60	46	—	—
därav komplicerade	16	1	—	—
Pertussis.....	17	14	—	—
därav komplicerade	3	1	—	—
Influenza epidemica.....	21	12	—	—
därav komplicerade	4	3	—	—
Varicellæ	25	24	—	—
Typhus abdominalis.....	—	2	—	—
Paratyphus	19	20	2	—
Paradysenteria	3	3	—	—
Poliomyelitis ant. ac.	25	12	3	1
Encephalitis ac.	1	2	—	1
Meningitis epidemica	3	1	—	—
Meningitis purulenta	1	—	—	—
Tuberculosis	4	1	—	—
Hepatitis acuta	1	1	—	—
Erysipelas	1	1	—	—
Abscessus, phlegmone.....	—	1	—	—
Mononucleosis infect.	3	7	—	—
Angina Vincenti	2	—	—	—
Angina tonsillaris	40	55	—	—
Peritonsillitis ac.	6	4	—	—
Stomatitis	1	1	—	—
Otitis med. ac.	3	8	—	—
Sinusitis ac.	1	1	—	—
Pseudocroup	4	—	—	—

S j u k d o m	Intagna		Döda	
	m.	kv.	m.	kv.
Bronchitis ac.	19	10	1	—
Pneumonia ac.	18	9	—	1
Entero-colitis ac.	5	4	—	—
Dermatitis ac.	1	—	—	—
Furunculus	—	1	—	—
Med nedanstående diagnoser har dessutom följande antal fall intagits, men vårdats under andra diagnoser:				
Scarlatina	35	26	—	—
Diphtheria	—	1	—	—
Morbilli	2	—	—	—
Rubeola.....	3	1	—	—
Parotitis ep.....	—	1	—	—
Typhus abdom.	1	—	—	—
Poliomyelitis ac.....	1	—	—	—
Encephalitis ac.....	—	1	—	—
Tuberculosis.....	1	—	—	—
<i>Övriga sjukdomar.</i>				
Abortus infectus	—	1	—	—
Paresis nerv. facial	1	—	—	—
Endocarditis chr. Vitium organ. cordis	—	1	—	1
Myocarditis chr.	—	2	—	—
Thrombosis.....	—	1	—	—
Cholecystitis	—	1	—	—
Cholelithiasis.....	—	1	—	—
Peritonitis ac.	—	1	—	—
Cystopyelitis	—	3	—	—
Fractura. Distorsio. Contusio	2	1	—	—
Ischias	1	—	—	—
Erythema multiforme	1	1	—	—
Observation	1	5	—	—

DISPENSÄRCENTRALENS SJUKHUS.

Omsättning, underhållsdagar.

Antal patienter												Underhållsdagar för samtliga vårdade	Medeltal vårdade per dag	Högsta	Lägsta				
samtliga under året intagna				härav för första gången vårdade				utskrivna (frånsett avl.)						avlidna				antalet någon dag under året vårdade	
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år				vuxna		barn under 15 år			
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.				
40	33	1	—	10	17	—	—	27	33	1	—	8	9	—	—	7,367	20,2	26	10

Vårdtid (dagar) för de under året

utskrivna (utom avlidna)										avlidna													
längsta				kortaste				medel-		längsta				kortaste				medel-					
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år					
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.				
597	722	91	—	3	2	91	—	93	122	91	—	449	440	—	—	1	1	—	—	128	159	—	—

Ålder vid intagandet för samtliga under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	m.	kv.	s:a		m.	kv.	s:a
10—15 år.....	1	—	1	35—40 år.....	3	5	8
15—20 ».....	2	5	7	40—45 ».....	4	4	8
20—25 ».....	7	5	12	45—50 ».....	4	2	6
25—30 ».....	4	10	14	50—60 ».....	4	4	8
30—35 ».....	3	3	6	60—70 ».....	3	1	4
				Summa	35	39	74

Dödsorsaker hos under året avlidna.

Sjukdom	Vuxna		Barn under 15 år	
	m.	kv.	g.	fl.
Tuberculosis pulmonum.....	7	7	—	—
Carcinoma oesophagi.....	1	—	—	—
Vit. org. cordis	—	1	—	—
Bronchitis chron.....	—	1	—	—

Behandlingens resultat för under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	Antal utskrivna (inkl. avlidna)		Behandlingsresultat															
			förbättrade				oförändrade				försämrade				avlidna			
	vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år			
	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.		
a) Lungtuberkulos (med eller utan komplikationer) ...	34	39	1	—	20	26	1	—	6	6	—	—	—	—	8	7	—	—
b) Tuberkulos med annan lokalisation	2	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Utförda operationer.

Sjukdom	Antal fall	Operation	Antal	Anmärkning
Tbc. pulm.....	25	Nyanläggning av pneumothorax artit.	25	I 4 av fallen pn.-th. bil.
» »	35	Insuffl. in pn.-th. artif.....	311	
» »	5	Försök till anläggning av pn.-th. artif.	5	

SOMMARSANATORIET Å SANDARNE,

öppet 12 juni—31 augusti.

Omsättning, underhållsdagar.

Antal patienter												Underhållsdagar för samtliga vårdade	Medeltal vårdade pr dag	Högsta	Lägsta				
samtliga under året intagna				härav för första gången vårdade				utskrivna (frånsett avl.)						avlidna				antalet någon dag under året vårdade	
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år				vuxna		barn under 15 år			
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.				
64	56	—	—	—	—	—	—	64	56	—	—	—	—	—	—	7,194	89,9	103	17

Vårdtid (dagar) för de under året

utskrivna (utom avlidna)												avlidna											
längsta				kortaste				medel-				längsta				kortaste				medel-			
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år	
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
80	80	—	—	1	4	—	—	63	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Ålder vid intagandet för samtliga under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	m.	kv.	s:a		m.	kv.	s:a
15—20 år.....	2	3	5	40—45 år.....	7	6	13
20—25 ».....	11	9	20	45—50 ».....	2	3	5
25—30 ».....	8	5	13	50—60 ».....	4	11	15
30—35 ».....	9	6	15	60—70 ».....	9	6	15
35—40 ».....	7	7	14	över 70 ».....	5	—	5
				Summa	64	56	120

Under året utskrivna patienters sjukdomar under sjukhusvistelsen.

Sjukdom	I. Lungtuberkulos med eller utan komplikation			
	vuxna		barn under 15 år	
	m.	kv.	g.	fl.
a) <i>Antal patienter</i>	64	56	—	—
b) <i>Sjukdomsfall:</i>				
Tbc. pulmonum.....	64	56	—	—

Uppgifter angående inkomster och utgifter under år 1940.

	Göteborgs epidemisjukhus			Dispensärcentralens sjukhus			Sommarsanatoriet å Sandarne		
	Netto- inkomst	Nettoutgift		Netto- inkomst	Nettoutgift		Netto- inkomst	Nettoutgift	
		för år	för under- hålls- dag		för år	för under- hålls- dag		för år	för under- hålls- dag
1. Driften:									
Avlöningar		261,508:06	5,78		39,716:91	5,39		4,271:90	0,59
Expeditionskostnader.....		5,868:73	0,13		451:71	0,06		80:—	0,01
Diverse		10,967:36	0,24		566:36	0,08		1,926:47	0,27
Läkemedel		2,191:96	0,05		293:02	0,04		24:58	—
Förbrukningsartiklar m. m. för sjuk- vården		9,411:85	0,20		1,319:98	0,18		—	—
Kosthåll		90,374:68	2,00		15,528:19	2,11		8,111:12	1,13
Värme, lyse och vatten		67,325:81	1,49		5,061:26	0,69		630:25	0,09
Tvätt och renhållning		21,618:70	0,48		2,817:26	0,38		437:32	0,06
Inventariers underhåll och komplet- tering.....		14,258:06	0,32		2,054:17	0,28		138:64	0,02
Fastigheters un' erhåll		42,041:44	0,93		1,219:93	0,16		734:24	0,10
Säger för samtl. ovanstående konton		525,566:65	11,62		69,028:79	9,37		16,354:52	2,27
Hyror	4,386:66								
Värdavgifter: för intagna	8,026:60			5,841:24					
Totalsumma för driften		513,153:39	11,35		63,187:55	8,58		16,354:52	2,27
Bidrag till driften:									
Staten	134,270:—			10,008:—					
Göteborgs stad	378,883:39			53,179:55			16,354:52		
Summa	513,153:39			63,187:55			16,354:52		
2. Nyanläggning o. nyanskaffning:									
Fastigheter		6,000:—							
Summa		6,000:—							

BARNSANATORIET RÄVLANDA.

Omsättning, underhållsdagar.

Antal patienter												Underhållsdagar för samtliga vårdade	Medeltal vårdade pr dag	Högsta	Lägsta				
samtliga under året intagna				härav för första gången vårdade				utskrivna (frånsett avl.)						avlidna				antalet någon dag under året vårdade	
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år				vuxna		barn under 15 år			
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.			m.	kv.	g.	fl.		
8	15	68	62	5	9	49	46	10	15	54	56	1	—	1	—	35,838	98	140	68

Vårdtid (dagar) för de under året

utskrivna (utom avlidna)												avlidna											
längsta				kortaste				medel-				längsta				kortaste				medel-			
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år	
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
691	456	682	1926	115	70	38	23	295	216	216	274	—	—	—	—	—	—	—	—	97	—	54	—

Ålder vid intagandet för samtliga under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	m.	kv.	s:a
1—5 år	10	11	21
5—10 »	18	18	36
10—15 »	14	12	26
15—20 »	12	15	27
20—25 »	1	1	2
Summa	55	57	112

Dödsorsaker hos under året avlidna.

Sjukdom	Vuxna		Barn under 15 år	
	m.	k.	g.	fl.
Tuberculosis pulmonum	1	—	1	—

Behandlingens resultat för under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	Antal utskrivna (inkl. avlidna)		Behandlingsresultat																	
			förbättrade				oförändrade				försämrade				avlidna					
	vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år	
	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
a) Lungtuberkulos (med eller utan komplik.)	9	9	16	18	7	6	15	17	—	1	—	1	1	2	—	—	1	—	1	—
b) Tuberkulos med annan lokalisering	2	5	28	25	2	5	28	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Utförda operationer.

Sjukdom	Antal fall	Operation	Antal	Anmärkning
Tbc. pulm. præcip. unil....	2	Anl. av pneumothorax.....	2	Misslyckats.
» pulm. præcip. unil....	1	Försök till anläggning av pneumothorax	1	
Pneumothorax artific.	8	Pneumothoraxbehandl. ...	80	
Pleuritis exsud.	2	Thoracocentes	2	
Empyema pleuræ	1	Lipiodolinsprutning	1	
Abscessus ad anum	1	Incision	1	

(Till Renströmska sjukhuset i Göteborg ha 2 män remitterats för thoracocautik, 3 kvinnor för thoracoplastik. Samtliga ha kvarstannat där efter op.

Inkomster för Barnsanatoriet Rävlanda år 1940.

	Kronor	i %
Patientavgifter samt poliklinikavgifter	51,980: 89	33,2
Anslag av kommun	100,000: —	63,8
Avkastning av donationer (använd under året för sjukhusets ändamål).....	1,298: 73	0,8
Hyror och arrenden, nettoinkomst från lantgård, trädgård, stall, svingård etc.	2,995: 61	1,9
Medlemsavgifter	525: —	0,3
<i>Summa inkomster</i>	156,800: 23	100,0
Underskott	13,011: 67	

Utgifter för Barnsanatoriet Rävlanda år 1940.

	Kronor	i %	Kostnad pr underhållsdag öre
Avlöningar (i stat upptagna), vikariatsersättningar, pensioner och pensionsavgifter	75,292: 46	44,8	210,1
Läkemedel (för inre och yttre behandling)	955: 19	0,6	2,7
Förbandsartiklar (samtl. för sårbehandling använda förbrukningsartiklar), bandage.....	335: 12	0,2	1,0
Instrument och apparater jämte hithörande förbrukningsartiklar	1,990: 50	1,2	5,5
Kläder, sängkläder och andra inventarier samt arbetsmaterial	2,672: 75	1,6	7,4
Patients och personals utspisning	48,677: 83	29,0	135,9
Värme och lyse jämte hithörande förbrukningsartiklar.....	20,150: 27	12,1	56,2
Tvätt, renhållning (inre och å gård), vatten samt hithörande förbrukningsartiklar	2,553: 43	1,5	7,1
Förbrukningsartiklar inom ekonomien, ej å andra titlar förda	1,274: 75	0,8	3,6
Fastigheters (däri även gårds, parks och vägars) underhåll, mindre reparationer	7,026: 33	4,2	19,6
Skriv- och tryckkostnader m. m.	855: 78	}	20,2
Telefonavgifter	952: 20		
Onera (avgifter)	219: 80		
Skolan	19: 76		
Sjuktransport- och resekostnader ...	446: 85		
Försäkringsavgifter	811: 70		
Diverse utgifter	2,950: 66		
	7,256: 75		
<i>Summa utgifter</i>	168,185: 38	100,0	469,3
Avskrivning	1,626: 52		

U t d r a g

ur hälsovårdsnämndens räkenskaper för år 1940.

Ingående balans.

An	<i>Skattestatens avräkning:</i>		
	reservation från föregående år		19,697: 50
	<i>Låne- och fondstatens avräkning:</i>		
	reservation från föregående år		153,000: —
	<i>Göteborgs stad</i>		52,367: 56
	<i>Fondmedel</i>	11,133: 84	
	<i>Importkontrollen</i>	7,710: 29	
	<i>Diverse skulder</i>	8,710: 35	27,554: 48
	<i>Kapitalbehållning</i>		2,270,810: —
			<u>Kronor 2,523,429: 54</u>

Per	<i>Kassa</i>		982: 24
	<i>Bank</i>		6,907: 68
	<i>Göteborgs stad</i>		153,000: —
	<i>Diverse fordringar</i>		91,729: 62
	<i>Fastigheter</i>	2,088,900: —	
	<i>Inventarier</i>	28,910: —	
	<i>Fondkapital</i>	153,000: —	2,270,810: —
			<u>Kronor 2,523,429: 54</u>

Göteborgs stad.

An	<i>Ingående Balans:</i>		
	redovisningsfordran		153,000: —
	<i>Kassa:</i>		
	insättningar i stadskassan		184,844: 40
	<i>Skattestatens avräkning:</i>		
	verkliga utgifter enligt stat		1,506,857: —
	<i>Överskott och underskott:</i>		
	underskott för år 1940		106,805: 57
	<i>Utgående Balans:</i>		
	uppburet förskott å 1941 års anslag	133,000: —	
	avgår för 1940 års underskott	106,805: 57	26,194: 43
			<u>Kronor 1,977,701: 40</u>

Per <i>Ingående Balans:</i>		
redovisningsskuld	52,367:	56
<i>Kassa:</i>		
uttagningar ur stadskassan	1,558,968:	84
<i>Skattestatens avräkning:</i>		
verkliga inkomster enligt stat	209,630:	—
kapitalinkomster enligt stat	3,735:	—
<i>Utgående Balans:</i>		
fordran å lånemedel	153,000:	—
	<u>Kronor</u>	<u>1,977,701: 40</u>

Skattestatens avräkning.

An <i>Verkliga utgifter och inkomster:</i>		
nettoutgifter	1,419,795:	07
<i>Göteborgs stad:</i>		
verkliga inkomster enligt stat	209,630:	—
kapitalinkomster enligt stat	3,735:	—
<i>Utgående Balans:</i>		
reservationer till följande år	4,300:	—
	<u>Kronor</u>	<u>1,637,460: 07</u>

Per <i>Ingående Balans:</i>		
reservationer från föregående år	19,697:	50
<i>Kapitalbehållning:</i>		
kapitalinkomster enligt bok	4,100:	—
<i>Göteborgs stad:</i>		
verkliga utgifter enligt stat	1,506,857:	—
<i>Överskott och uunderskott</i>	106,805:	57
	<u>Kronor</u>	<u>1,637,460: 07</u>

Kapitalbehållning.

An <i>Skattestatens avräkning:</i>		
kapitalinkomster enligt bok	4,100:	—
<i>Utgående Balans</i>	2,266,710:	—
	<u>Kronor</u>	<u>2,270,810: —</u>
Per <i>Ingående Balans</i>	2,270,810:	—
	<u>Kronor</u>	<u>2,270,810: —</u>

Skattestatens kapitalutgifter och kapitalinkomster.

An	<i>Inventarier:</i> minskade värden	Kronor	4,100: —
Per	<i>Verkliga utgifter och inkomster:</i> årets inkomster	Kronor	4,100: —

Låne- och fondstatens avräkning.

An	<i>Utgående Balans:</i> reservation till följande år	Kronor	153,000: —
Per	<i>Ingående Balans:</i> reservation från föregående år	Kronor	153,000: —

Fondkapital.

An	<i>Ingående Balans</i>	Kronor	153,000: —
Per	<i>Utgående Balans</i>	Kronor	153,000: —

Verkliga utgifter och inkomster.

An	<i>Diverse kreditorer:</i> årets utgifter	1,673,156: 37
	<i>Skattestatens kapitalutgifter och kapitalinkomster:</i> årets inkomster	4,100: —
		Kronor 1,677,256: 37
Per	<i>Diverse debitorer:</i> årets inkomster	257,461: 30
	<i>Skattestatens avräkning:</i> nettoutgifter	1,419,795: 07
		Kronor 1,677,256: 37

Överskott och underskott.

An	<i>Skattestatens avräkning:</i> underskott för år 1940	Kronor	106,805: 57
Per	<i>Göteborgs stad:</i> underskott för år 1940	Kronor	106,805: 57

Utgående balans.

An	<i>Kassa</i>		233: 42
	<i>Bank</i>		6,394: 35
	<i>Göteborgs stad</i>		153,000: —
	<i>Diverse fordringar</i>		42,084: 12
	<i>Förskottrade medel</i>		8,500: —
	<i>Fastigheter</i>	2,088,900: —	
	<i>Inventarier</i>	24,810: —	
	<i>Fondkapital</i>	153,000: —	2,266,710: —
			<u>Kronor 2,476,921: 89</u>

Per	<i>Skattestatens avräkning:</i>		
	reservation till följande år.....		4,300: —
	<i>Låne- och fondstatens avräkning:</i>		
	reservation till följande år.....		153,000: —
	<i>Göteborgs stad</i>		26,194: 43
	<i>Fondmedel</i>		11,133: 84
	<i>Importkontrollen</i>		6,582: —
	<i>Diverse skulder</i>		9,001: 62
	<i>Kapitalbehållning</i>		2,266,710: —
			<u>Kronor 2,476,921: 89</u>

Jämförelse mellan stat och bok för år 1940
för 11. A. 1. Hälsovårdsnämnden och 11. B. Epidemisjukhuset.

	Reserva- tioner fr. föreg. år	För året enl. stat	För året enl. bok	Reserva- tioner till följ. år	Överskott + Underskott —
Verkliga utgifter.					
Hälsovårdsnämnden.					
1. <i>Byrån:</i>					
b) räntor	— —	11,700 —	11,700 —	— —	— —
c) avlöningar, arvoden o. d.	— —	148,473 —	150,034 10	— —	— 1,561 10
d) pensioner och understöd..	— —	24,205 —	21,381 58	— —	+ 2,823 42
f) hyror och arrenden.....	— —	7,940 —	7,940 —	— —	— —
i) inventariers inköp och underhåll	— —	1,000 —	204 89	— —	+ 795 11
j) belysning, bränsle, städt., tvätt, renhållning m. m....	— —	5,400 —	6,479 75	— —	— 1,079 75
k) skriv- och tryckningskostnader, böcker o. d.....	— —	7,000 —	9,079 34	— —	— 2,079 34
q) forselkostnader	— —	8,400 —	7,056 47	— —	+ 1,343 53
x) kostnader av flera slag ...	— —	18,195 —	12,423 95	— —	+ 5,771 05
2. <i>Dispensärcentralen</i>	— —	207,642 —	237,022 27	— —	— 29,380 27
3. <i>Sommarsanatoriet å Sandarne</i>	— —	20,884 —	18,011 59	— —	+ 2,872 41
4. <i>Karantäns- och desinfektionsanstalten i hamnen</i>	— —	13,373 —	14,587 09	— —	— 1,214 09
5. <i>Kontroll över födoämnen</i>	— —	75,070 —	71,169 71	— —	+ 3,900 29
6. <i>Stadsdistriktsläkare</i>	— —	195,826 —	214,392 77	— —	— 18,566 77
7. <i>Barnmorskor</i>	— —	11,622 —	12,112 02	— —	— 490 02
8. <i>Kommunala sjuksköterskor</i>	— —	46,944 —	49,911 20	— —	— 2,967 20
9. <i>Könspolikliniker</i>	— —	27,629 —	25,712 74	— —	+ 1,916 26
10. <i>Barnsanatoriet Rävlanda</i>	— —	100,000 —	100,000 —	— —	— —
11. <i>Ränta å fastigheters och inventariers bokf. värde</i>	— —	11,046 —	11,009 50	— —	+ 36 50
12. <i>Avskrivning å inventarier</i>	— —	1,550 —	1,840 —	— —	— 290 —
	— —	943,899 —	982,068 97	— —	— 57,628 54 + 19,458 57
Verkliga inkomster.					
d) bidrag till och ersättning för särskilda kostnader ... statsbidrag	— —	16,000 —	13,125 46	— —	— 2,874 54
e) avgift å handel o. sjöfart	— —	14,300 —	18,050 50	— —	+ 3,750 50
g) grundlegor, hyror o. arren.	— —	3,000 —	539 50	— —	— 2,460 50
i) räntor.....	— —	2,000 —	2,000 —	— —	— —
j) inkomster av flera slag... ersättn. för naturaförmåner	— —	11,700 —	11,700 —	— —	— —
	— —	4,000 —	25,645 —	— —	+ 21,645 —
	— —	13,390 —	10,390 78	— —	— 2,999 22
	— —	64,390 —	81,451 24	— —	+ 25,395 50 — 8,334 26

	Reserva- tioner fr. föreg. år	För året enl. stat	För året enl. bok	Reserva- tioner till följ. år	Överskott + Underskott —
Kapitalinkomster.					
Skattestat:					
Hälsovårdsnämnden.					
avskrivning å inventarier	— —	1,550 —	1,840 —	— —	+ 290 —
	— —	65,940 —	83,291 24	— —	+ 25,685 50 — 8,334 26
Sammandrag:					
					— 38,169: 97
Verkliga utgifter					— 38,169: 97
Verkliga inkomster ...				+ 17,061: 24	
Kapitalinkomster				+ 290: —	+ 17,351: 24
				<u>Underskott</u>	<u>20,818: 73</u>
Verkliga utgifter.					
Epidemisjukhuset.					
c) avlöningar, arvoden o. d.	— —	258,164 —	318,778 81	— —	— 60,614 81
d) pensioner och understöd.	— —	17,016 —	17,709 —	— —	— 693 —
e) beklädnad och beväpning	— —	100 —	198 56	— —	— 98 56
g) underhåll av fastighet ...	16,597 50	24,500 —	47,313 64	— —	— 6,216 14
h) andra underhållsarbeten...	— —	1,000 —	727 80	— —	+ 272 20
i) inventariers inköp och underhåll	— —	11,300 —	14,059 50	— —	— 2,759 50
j) belysning, bränsle, städn., tvätt, renhållning m. m....	— —	72,606 —	88,944 51	— —	— 16,338 51
k) skriv- och tryckningskostnader, böcker o. d.	— —	2,000 —	2,145 48	— —	— 145 48
n) kosthåll	— —	64,200 —	90,374 68	— —	— 26,174 68
p) läkarvård, bandage, medicin m. m.	— —	6,400 —	8,649 81	— —	— 2,249 81
q) forselkostnader	— —	200 —	410 80	— —	— 210 80
v) nybyggnader, ombyggnader m. m.	3,100 —	— —	— —	3,100 —	— —
w) onera och assurans av fast egendom	— —	1,200 —	— —	1,200 —	— —
x) kostnader av flera slag ... ränta å fastigheters och inventariers bokf. värde... avskrivning å inventarier	— —	7,010 —	8,733 81	— —	— 1,723 81
	— —	95,077 —	94,881 —	— —	+ 196 —
	— —	2,185 —	2,260 —	— —	— 75 —
	19,697 50	562,958 —	695,187 40	4,300 —	— 117,300 10 + 468 20
Kapitalutgifter.					
Låne- och fondstat:					
Epidemisjukhuset:					
ny- och ombyggnad (observationspaviljong och röntgenavdelning)	153,000 —	— —	— —	153,000 —	— —

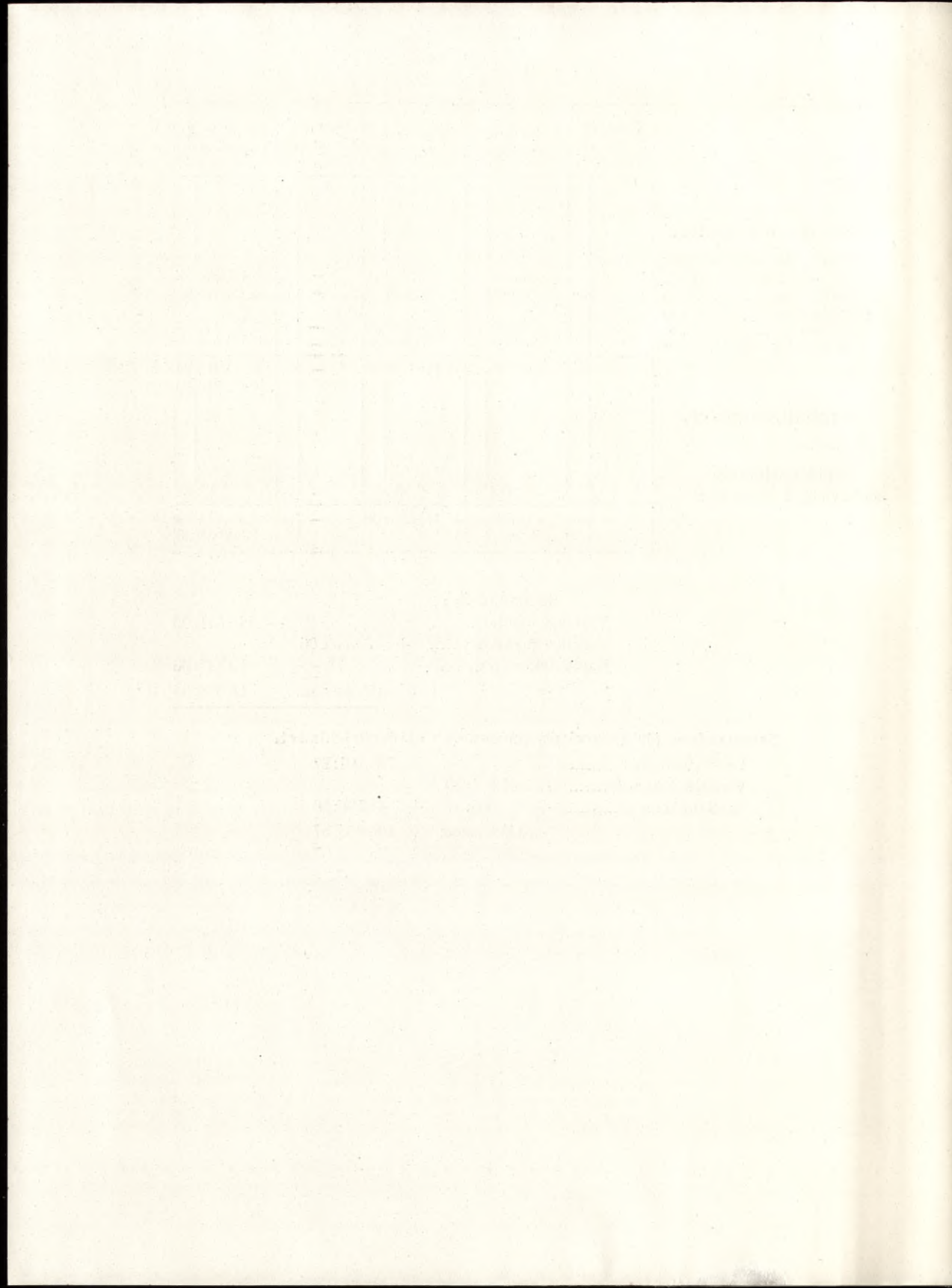
	Reserva- tioner fr. föreg. år	För året enl. stat	För året enl. bok	Reserva- tioner till följ. år	Överskott + Underskott —
Verkliga inkomster.					
d) bidrag till och ersättning för särskilda kostnader... statsbidrag	— —	10,000 —	8,719 10	— —	— 1,280 90
g) grundlegor, hyror och ar- renden	— —	60,000 —	83,528 —	— —	+ 23,528 —
ersättn. för naturaförmåner	— —	5,320 —	4,386 66	— —	— 933 34
	— —	69,920 —	79,376 30	— —	+ 9,456 30
	— —	145,240 —	176,010 06	— —	— 2,214 24
					+ 32,984 30
Kapitalinkomster.					
Skattestat:					
Epidemisjukhuset.					
avskrivning å inventarier	— —	2,185 —	2,260 —	— —	+ 75 —
	— —	147,425 —	178,270 06	— —	— 2,214 24
					+ 33,059 30

Sammandrag:

Verkliga utgifter.....		— 116,831: 90
Verkliga inkomster.....	+ 30,770: 06	
Kapitalinkomster.....	+ 75: —	+ 30,845: 06
		<u>Underskott 85,986: 84</u>

Sammandrag för hälsovårdsnämnden och epidemisjukhuset:

Verkliga utgifter.....		— 155,001: 87
Verkliga inkomster.....	+ 47,831: 30	
Kapitalinkomster.....	+ 365: —	+ 48,196: 30
		<u>Underskott 106,805: 57</u>

6000172011

Göteborgs universitetsbibliotek

